

MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Orhan ALSAC
6. İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve
Ötesinde Gerçekler Nakli Cevat AKKERMAN
18. Sadriazam Halil Hamid Paşa Suha UMUR
22. Latin Amerika'da Masonluk Tarihi Mehmet Fuat AKEV
41. Türk Masonluğu İle İlgili Bir Anı Fuad GÖKSEL
45. X. Yüzyılda İhvan-üs Sefa Cemiyeti .. Emin Esat KADASTER
49. Ölüm Bizim İçin Bir Son Değildir Nail GÜRELİ
52. Masonluk ve Müzik Faruk ERENGÜL
57. 30 No.'lu Phoenix Araştırma Locası Celil LAYIKTEZ
61. Landmarklar Nelerdir Raşid TEMEL
67. Hürmasonluğun Geleceği Nezih RONA
71. Ahenk Cahit BERGİL
78. Hakikat Nuru Nasıl Aydınlatır? ... Halil İbrahim GÖKTÜRK
82. Localardan Haberler Mimar SİNAN
86. Kuruluş Yıldönümlerini İdrak Eden Localar ... Mimar SİNAN
87. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şâni Yüce Kur'an, S. III.193

Kapak Kompozisyonu: ŐINASI BARUTÇU
Tel.: 143 55 72 ☆ İSTANBUL — 1988
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET

MİMAR SİNAN

BÜLENT İSKİR

Ergin Sokak No:21 Üğür
Sitesi C/8 Tel. 265 24 03
Etiler - 66530 - İSTANBUL

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 69

Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel. : 149 24 51

EYLÜL 1988

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Orhan ALSAÇ
6. İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve
Ötesinde Gerçekler Naki Cevat AKKERMAN
18. Sadriazam Halil Hamid Paşa Suha UMUR
22. Latin Amerika'da Masonluk Tarihi Mehmet Fuat AKEV
41. Türk Masonluğu İle İlgili Bir Anı Fuad GÖKSEL
45. X. Yüzyılda İhvan-üs Sefa Cemiyeti .. Emin Esat KADASTER
49. Ölüm Bizim İçin Bir Son Değildir Nall GÜRELİ
52. Masonluk ve Müzik Faruk ERENGÜL
57. 30 No.'lu Phoenix Araştırma Locası Celil LAYIKTEZ
61. Landmarklar Nelerdir Raşid TEMEL
67. Hürmasonluğun Geleceği Nezih RONA
71. Ahenk Cahit BERGİL
78. Hakikat Nuru Nasıl Aydınlatır? ... Halil İbrahim GÖKTÜRK
82. Localardan Haberler Mimar SİNAN
86. Kuruluş Yıldönümlerini İdrak Eden Localar ... Mimar SİNAN
87. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

P. S. BÜYÜK ÜSTADIN MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Her zaman olduğu gibi, büyük bir masonik ve demokratik disiplin içinde geçen 1988 genel kurulumuzda delege kardeşlerimin güvenini ve oylarını kazanarak; Büyük Üstadlığa seçildim.

Bana verdiğiniz bu onurlu olduğu kadar büyük sorumluluk yüklü görevin zorluğunun bilinci içinde sizlere teşekkür eder ve bu güvene layık olmaya bütün gücümle çalışacağımdan kuşkunuz olmasın isterim.

Bana yardım ve desteklerini esirgemeyeceklerinden emin olduğum Büyük Görevliler Kuruluna seçtiğimiz kardeşlerimle beraber sorumluluk yüklü bu görevi başarı ile yürütmemizde Evrenin Ulu Mimarının yardımcı olmasını diliyorum.

Sevgili Kardeşlerim, bu yılki çalışmalarımız arasında, bir süreden beri uygulamalarımızda aksayan taraflarını gördüğümüz tüzük ve ritüellerimizin gözden geçirilmesi başta gelmektedir.

Bu çalışma için görevlendirdiğim komitelere, aksaklıkları saptayan Üstadı Muhteremlerden somut

önerilerle yardımcı olmalarını, bunların daha iyi ve daha kullanışlı olmalarına katkıda bulunmalarını bekliyorum.

Bu tür çalışmaların yalnız Büyük Kurul tarafından yapılması beklenmemelidir. Bütün kardeşlerimin de ellerinden gelen tüm yardımları esirgemeyeceğinden eminim.

Kardeşlerim, masonik çalışmalarımızın verimli ve yararlı olması için bilgi dağarcığımızın zenginleştirilmesi gerekir. Bunu sağlamak için de mümkün olduğu kadar çok okumalıyız ve her lokalimizdeki kitaplıklarımızı zenginleştirmeye çalışmalıyız. Büyük Görevliler Kurulu bu hususta her türlü gayreti, olanaklarımız ölçüsünde göstermekten kaçınmayacaktır.

Sizlerden de kitaplıklarımızdan yararlanmanızı ve bunu localarda yapacağınız konuşmalarınız, Mimar Sinan Dergimize göndereceğiniz değerli yazılarınızla kanıtlamanızı bekliyorum.

Bu vesile ile localardan, Mimar Sinan Locası iç tüzüğüne göre, birer loca muhabiri Üstad seçerek; adının bildirilmesini rica ediyorum. Böylece Mimar Sinan Locası'nın çalışmalarından localar, locaların masonik çalışmalarından Mimar Sinan Locası haberdar olacak ve karşılıklı yararlanma ve etkileşim sağlanmış olacaktır.

Sevgili Kardeşlerim, hem Büyük Kurul Üyesi kardeşlerim adına ve hem de kendi adıma tekrar teşekkür eder, sizlere sağlıklı ve mutlu bir tatil dilerim.

*Büyük Üstad
Orhan Alsaç*

İslam Dünyasında Suçlanan Masonluk ve Ötesindeki Gerçekler

III. Bölüm

Naki Cevat AKKERMAN

Tevhidciler, Vahdetçiler, İmam-ı Gazalî ve çağdaşları öteki İslam filozoflarının metafizik öğretileri üzerine Orta çağda bir din doğuyor.

Bilindiği gibi Batı Roma İmparatorluğunun yıkıldığı 476 da Fatih'in İstanbul'u zaptettiği 29 Mayıs 1453 tarihine kadar süren 977 yıllık bir süreyi kaplar. Bu süre dinler tarihi açısından, bir taraftan hıristiyanlığı en karanlık evresini ve öte yandan 571 de doğup 632 de ilahi huzura kavuşan Hz. Muhammed'in kudreti, İslam dininin yapısı ve gerekse yetiştirdiği gizemcileride ve bilgilerile en parlak bir kültür evresini kapsar.

Gerçekten bu yüzyıllarda bir yandan hıristiyanlık taassubu, türlü araçları ve engizisyonları ile kanlı bir sulta —otorite— kurarken öte yandan yeni çiçeklenen islam âleminde önce Hz. Muhammed'in huzurunda geçen siyasal ve daha sonraları çok kısa notlar halinde aşağıda sunulacak olan Tanrının özü ve nitelikleri (Zatı sıfatı İlahi) içine alan tartışmalara kadar giden dinsel düşünce serbestisi Hz. Ali'nin sağlığında başlar ve ölümünden (598-661) sonra da yoğun bir şekil alarak devam eder.

Yine bu yüzyıllarda bir taraftan Hanefî (699-795), Şafiî (769-813), Malikî (713-795) ve Hambelî (749-855) taraflarından kurulan sünnet ehli tevhidci durumuna ve Hz. Hüseyin soyundan gelen 12 imam tarafından gerçekleştirilen Şia (1), gibi mezheplerle birçok tarikatların kuruluşuna tanık olmuştur.

Yukarıda işaret ettiğimiz gibi ortaçağda bir taraftan İslamî açıdan özellikle tasavvufî düşünce ve inanç hareketlerinin yoğunlaştığı evredir.

Bu yüzden aşağıda görüleceği gibi bir yandan müsbet ilim, felsefe, lojik gibi alanlarda görüş ve doktrin sahibi olan bilginler, metafizikte düşünce ve inançlarını tam bir sır ile açıklamak olanağını bulurken öte yandan siyasal nedenlerle kimi hançer ve kılıçlar, kimi zindanlara atılarak ve kırbaçlanarak, ilk dört halifeden Osman'ın (656-674) ve Ali'nin (598-661), Ali'nin oğullarından Hasan, karısı Cade tarafından zehirlenerek, Kerbela'da 90 eshabı ile, Hüseyin'in (625-680), tevhidi vahdaniyet felsefesinin zahiriler olarak adlandırdığı dört ehli sünnet kurucularından imamı Azam Ebu Hanife'nin ve Hüseyin'in akıbetlerine sahne olmuştur.

Ayrıca aşağıda görüleceği gibi dinsel eğitimden sonra Enelhak diye ortaya çıkanlardan Hallac-ı Mansur ve daha başkaları gibi bazıları kırbaçlanarak veya derileri yüzülerek öldürülenler, bu yüzyılların kanlı olayları daha unutulmamıştır.

Bu ağır cezaların nedeni şu ayette açıklanan Tanrının bir olabilen özüne «Zat-ına» ortaklık koşulmasıdır. Al-ırlas ayetinin 12 ci suresi (içten inanış)daki Allah birdir. O Allah ki zevali yoktur, herkes O'na muhtaçtır, doğurmamış ve doğmamıştır, O'na hiçbirşey eşit ve benzeri olamaz.

Çok ilginç bir iddia olarak şeriatin ikinci bölümde örneği verilen ve aşağıdaki başka örneklerde görüleceği gibi ortaçağ bilginlerinin ve mutasavvıflarının yaratıcılık ve kader gibi konulardaki ters düşen düşüncelerine karşı ses çıkaramamasıdır. Biz bu yazımızda ortaçağ İslam mutasavvıf ve bilginlerinden örnekler olarak ve doğum tarihlerine kadar şu sırayı inceliyeceğiz.

(1) Şiilik: Şia taraflısı, Hz. Ali taraflısı, Peygamber Muhammedin damadı Ali ve onun oğullarını mağdur sayarak bu dava ile sünnilerden ayrılıp ayrı mezhep meydana getiren müslüman topluluğu. Sii, Şia mezhebinde olan kimse, Şia mezhebinde olan Hz. Ali taraflısı.

- 1 — Yukarıda adları ve doğum tarihleri verilen tevhidci sünnet ehli (mutlak tanrıci - teist).
- 2 — Mutezileler : (Sünnet ehli inançlarına ters düşen Vahdetçiler).
- 3 — Hallac-ı Mansur : (857-927) panteist.
- 4 — Farabî : (870-950) Deist.
- 5 — İbni Sina : (980-1037) Deist.
- 6 — Gazalî «özellekle» : (1058-1111) mutlak tanrıci teist.
- 7 — İbni Rüşd : (1126-1189) Deist.
- 8 — Muhiddin Arabî : (1162-1240) Panteist.
- 9 — İbni Haldun : (1332-1406) akılcı - deneyimci, Deist.
- 10 — Mevlana Celaleddini Rumî : (1207-1263) Panteist.
- 11 — Hacı Bektaşî Veli : (1242-1377) Panteist.

Biz adları yaygın olmaları nedeniyle bilinenlerden sınırlı sayıda birkaçını seçtik. Bir de bu gizemcilerin ve bilginlerden bütün çizgilerile biyoğrafilerini değil, Tanrının Öz'üne ve yeteneklerine ilişkin inanç ve düşüncelerini aktarmakla yetindik.

1 — Ehli Sünnet

Tanrının birliğine inananlar (ehli tevhidciler) metafizik ilkeler, yukarıda adları verilen mutlak tanrıci dört imamın öğretileri, Tanrının birliğinde ve madde, hayat, ruh ve kainatla Tanrının ayrı ayrı faktörler olduğuna ve evrenin içindeki canlı ve cansız neler varsa hepsinin özü ve yetenekleri birbirinden ayrı olmayan ve bir bütün teşkil eden tanrı tarafından yaratıldığı özünde toplanır. Ayrıca kader ve inanç bu faktörlerden birisini oluşturur. (Bak: imamın şartları-Mimar Sinan 39).

2 — Mutezileler (Ayrılanlar)

Mutezileler yukarıda sünnet ehli öğretisinin tamamen aksi olan ve tanrının özü ile niteliklerinin bağımsız olarak birbirinden ayrı olduğunu ileri süren ve beşinci (Şia) mezhebinin kuruluşunun temelini oluşturan kurucu ve güdümcülerdir. Enelhak kavramının savunucusu oldukları için kırbaçlanarak ya da derileri yüzülerek öldürenlerin öna-

yak oldukları bir kuruluş ve öğretinin başlangıç ve evrensel süreci üzerinde çok kısa da olsa bildiklerimizi tazelemekte yarar görmekteyiz. Konunun biri siyasal ve ötekisi de dinsel açılardan iki evresi vardır.

A) Siyasî İ'tizal

Hazreti Muhammed bütün insanlara iyilik, doğruluk, sevgi, barış ve selamet dileyen veda haccından dönüşlerinde (Kadiri Hummm) denilen köyün kıyısındaki yere deve havt'ı (semer)lerinden yapılan bir taht üzerine çıkmış, orada bulunanlara (Beni sevmek isteyen Ali'yi sevsin, ben ilmin şehriyim, Ali kapusudur. Ben kimlerin efendisi olmuş isem bundan sonra Ali onların efendisidir. Ali'ye düşman olan bana ve Allah'a düşman olur. O'nun eti benim etim, O'nun kanı benim kanım, O'nun cismi benim cismim, O'nun ruhu benim ruhumdur) bu ulvî hitapta bulunmuştur. Bu konuşmalarına karşı hazır olanlardan bir kısmı (halifenin tavsiye ile değil seçim ile) yapılması gereğini ileri sürmesi üzerine Hz. Ali'yi sevenler O'nun tarafında toplanmak suretiyle ayrılmışlardır. Bu ayrılık ileride dinsel anlayışlarda da oluşan bir hareketin başlangıcı olmuştur.

B) İkinci İ'tizal (ayrılık hareketi)

Bu sünni öğretisine karşı Tanrının «özü ve niteliğine» varıncaya kadar eleştirilebilir eğilimi olarak ortaya çıkan yeni bir öğretinin ayrılık farkı olmuştur.

Aslında akılcı bir felsefenin izleyicisi olarak İ'tizal, inanç konularında hocası ile ters düşen Vâsil Bin Ata (Ö.T. 748)'nin etrafında toplananlar ile eğri bir öğreti olarak ortaya çıkmıştır. Burada önemli olan mutezilerle sünnet ehli öğretileri arasındaki farktır. Sünnet ehline göre Tanrının özü ile nitelikleri birdir. Bunların her ikisi de birbirinden ayrılmaksızın Tanrı varlığında birleşir. Varlıklarının asıldan ileri geldiğini öne süren Mutezileye göre kader diye birşey yoktur. Çünkü insanın elinde olmayan bir iradeyi yaptı veya karıştı diye Tanrı tarafından cezalandırılmaz. İnsan varlığı özünde tanrısal etkinlik ve egemenlik yoktur. Mutezileye göre cennet-cehennem yoktur.

3 — Hallac-ı Mansur

857 de İran'ın Tur şehrinde doğmuş, 922 de Malikî kadısını verdiği ve halife Al Mutezir'in onayladığı fetva ile Bağdat'da kırbaçlanarak öldürülmüştür.

Hallac-ı Mansur genç yaşta tasavvufî bir sürü akımlara sahne olan Basra'ya gitti ve orada çileye (insanın dinsel bir amaçla kendini sıkıntıya sokması, birçok gereksemelerinden yoksun bırakması... En eski çağlardan beri günümüze kadar süregelmiş olan inanç, çile çekmekle dinsel aşamaya erişme ereğini içerir.) girerek kendisini tasavvufa verdi. Daha sonra Bağdat'a ve Mekke'ye giderek eğitimi- ni sürdüren Hallac-ı Mansur İslam âleminde gizemci yeni bir öğretinin öncüsü oldu. Metafizik öğretinin temel ilkesi şöyledir : (İçinde bulunduğumuz bütün âlem, Tanrının akıl, duyu ve görünüş alanlarında beliren görünüşten başka birşey değildir. Bu hale göre insanın özü ile tanrının özü arasında bir birlik vardır. İnsanla tanrı bu birlik ortamında birleşir. Böylece insan manevi özü ile tanrıyı yansıtan ve tanrısal nitelikler gizleyen bir varlıktır. Bu birlik yalnız insan için değil görünüşte ayrı ayrı nitelik taşıyan canlı, cansız bütün evren varlıkları için de geçerlidir. Ve herşey tanrıdır ve tanrı herşeydir. Kısacası düşünen, konuşan ve hareket eden bir tanrıdan başka birşey değildir. Bu nedenle insanın (Ben varım) demesi, kendini (Enel Hak : Ben tanrıyım) olarak tanımlar).

Böylece (Enel Hak) düşünce ve inanç öğretisi ile ortaya çıkan Hallac, başından geçen birtakım olaylardan sonra tanrıya şirk koşma ithamıyla zindana atılmış ve orada sekiz yıl süren işkencelerden sonra bir namerdin (sahte kerametler gösteriyor) diye ihbarından sonra kırbaçlanarak öldürülmüştür.

Hallac-ı Mansur panteizmin öncüsüdür. Mevleviler ayin esnasında çalınan musiki aletlerinden birine «Nay Mansur» adını vermişlerdir.

4 — Farabî

Farabî 870 de Türkistan'da, Farab'da doğmuştur. Ölümü Şam, 950'dir. Öğrenimini memleketinde, İran ve Bağdat'da yapmıştır. Şam'da zamanın ileri gelen bilginleriyle tanışmıştır.

Farabî öğretisinde, akılcı yollar ile daha çok metafizik üzerinde durur. Platon ve Aristo'nun eserlerini, felsefelerini çok iyi öğrenen Farabî, öğretisini Platon'un Sır, Tanrı, Akıldır üçlüsü paralelinde sürdürmüştür (Geniş bilgi Mimar Sinan, sayı, 53 N.C.A.) felsefe ile İslam dini arasındaki çelişmelerinde uyumsuzlukların temelinde değil, yorumlarında olduğunu açıklayarak mantık yolu ile gidermeye çalışmıştır.

Metafizik

Farabî'ye göre varlığın ilk modeli olan Tanrı, varlığını başka bir varlığa borçlu değildir. Kendi kendisinin varolan özü ve varlık düzeni içinde eş benzeri olmaksızın en yüksek basamakta evrenin yaratıcısıdır. Tanrı varlık türlerinin ana ilkesi ve özüdür. Tanrı evrenin bütün yasaları ve kurallarını bilir ve bildiği bu genel küllî kuralları evreni yönetir. Fakat varlık türlerinin en küçük ayıntılarını bilmez ve görmez. Farabî'ye göre madde ezelidir. Ruh bundan sonra yaratılmıştı, maddeden ayırdır. Ruh ancak gövdeye bağlılığı ile vardır, bunun dışında yoktur ve kemalini ancak tanrı'da bulur. Ruh bu konuda insanlık evrenini bir bütün olarak kapsayan ve ölmeyen yokluğu ulaşması demektir.

Farabî'nin yukarıdaki düşüncelerinden bazıları kendini Kuran-ı Kerim'den ayrı düşürür. Kuran-ı Kerim'e göre Tanrı varlık kavramı altında herşeyi bilir, görür ve ayrıntılarına kadar yönetir. Farabî'ye göre âlem büyük bir insandı. İnsan ise küçük bir âlemdir ve bu küçük âlemde aşk denilen duygusal akım, geçici bir eylemde bulunan başkasını sevme değil, ruhun tüm bir çoğunlukla sonsuz yüceler yücesi Tanrıya bağlanmasıdır. İslam dininde akılcı felsefe kuram ve öğretisi kitaplar halinde Latinceye çevrilerek bir zamanlar Avrupa üniversitelerinde okutulan büyük filozof Farabî, Türü bilmek ve metafizik problemlerin hangi alanda olursa olsun felsefeyi (aşk ile aklın belli ve sürekli bir uyum içinde adım adım aydınlatıcı ve güçlükleri ortadan kaldırıcı, çözümleyici bir düşünce eylem ve sistemi düzeni içinde insanın kendi varlığını kavrayacağını) bir sentez olarak ileri sürer ve ulu bir Muh.: Üs.: olarak ve «en iyi devletin bütün insanlığı kapsayan dünya devleti» olduğu düşüncesini ortaya koyarak gelecek yılların insan soyuna mutluluğun haklı bir barış, birliğin, nur ve zıyanın aydınlatıcı yolunu gösterir.

5 — İbni Sina

İbni Sina 980'de Buhara'ya yakın bir yer olan Afcana'da doğmuş ve 1037 yılında Hemedan'da ölmüştür. En büyük Türk ve İslam filozoflarından biri olan İbni Sina önce Buhara'da tıp ve felsefe tahsili yapmış 17 yaşında iken emir Nuh bin Mansur'un hastalığını iyi etmiş, buna mükafat olarak emirin özel kitaplığında çalışma izni verilmiştir.

Bu kütüphane O'nun feyiz ve irfanının ilk kaynağı olmuş, felsefe

bilgisinin temellerini Farabî'de ve başta Platon ve Aristo'nun olmak üzere antik Yunan eserlerinden öğrenmiştir ve öğrenimini İran'da, Bağdat'ta tamamlayan İbni Sina Yunan felsefesi ile İslam anlayışını birleştirme amacını güden bir çalışma sürdürmüştür. Siyaset, Astronomi, Kelam «Tanrı ve tanrı birliğinden bahseden bilim» alanlarında derin bilgiye sahip olan İbni Sina felsefesi deneye ve akılcılığa dayanır ve imanın akılı tamamlaması görüşünü de ileri sürer (2). Eserleri Latinceye çevrilen ve batı üniversitelerinde okutulan İbni Sina'nın düşünceleri beşr düşüncesinde bir hamle sayılır. Metafizik açıdan bütün varlıkların ilk nedeni, tek varlık olan Tanrıdan çıktığını ve bütün varlık türlerinin değişmez, sonsuz, sınırsız özü olduğunu savunan İbni Sina'ya göre akıl da Tanrıdan çıkan ilk varlıktır. İbni Sina'ya göre Tanrı yüce akıl olarak yalnız tümelleri «külli» genel gerçeği olan değişmez ilkelerdir. Bilim ayrıntılarla ilgilenmez, sade etkin «Faili mutlak»tır. Niteliği olmayan tanrı temel yetenekleri bakımından tektir, önsüz ve sonsuzdur. Ruh manevi bir cevherdir ve ahret ise ruhların ilk kaynağa dönüşmesinden başka birşey değildir. Tıpkı Farabî gibi ezelden varolan maddenin yaratıldığını düşünen İbni Sina da bir deistir. İbni Sina'ya göre, ruhların dönüş yeri ahret denen ilk kaynaktır. Tanrı kendi özünü bilir, bu bilme varlığı gerekli kılar. Bu tanrının bilgisi, bilmesi, Özü-Zatı gereğidir. Tanrıdan ilk çıkan akıldır, Faal akıl bütün varlık türlerinin toplandığı âlemin özü ve görülmesidir. Metafizik konusunda yeni bir görüş getirmez.

Kendisinden önce gelenlerle Hallac'cılar arasında bir uzlaşma yapar. O'na göre metafizik ana konusu vücudu mutlak olan Tanrı ile yüce varlıklardır. Tanrı bir öz olarak içtir. Dışta da vardır. Varlık alanında toplanan her nesnede her alanda bulunur. Vücut «Var olmayan» üç türüdür.

- a. Mümkün varlık : Olaylar âlemi denen gaip olan varlıklardır.
- b. Mümkün ve zorunlu varlık : Kendi gerçeği olan tümeller —külli— ve yasalar âlemi, kendiliğinden varolabilen bizatihi —mümkün— ve bir dış illet dolayısıyla gerekli olan varlık. Bunlardan akıllar ve gök katlarıdır.

(2) Bilindiği gibi her mason locası —mabedi— üç sütundan oluşur.

- a. Akıl ve hikmet rehberimiz olsun.
- b. Kuvvet —iman— onu tamamlasın.
- c. Sevgi-ahlak? onu süslesin.

c. Kendi özü gereği de bizatihi vacip olan vücut (Tanrı).

İbni Sina da aklı beşe ayırır :

1 — Heyudunî (maddi) akıl : Bütün insanlarda bilmeyi ve anlamayı sağlayan bir yetenek olarak her insanda vardır.

2 — Kudreti içinde olabilen veya mümkün akıl : Bu akıl ancak açık seçik zorunlu olanları bilebilir. İbni Sina'ya göre akıl, gözlem ve deney ayrılmaz öğelerdir. Bilginin temelini oluşturan, gerçeği sağlayan bunlardır. Felsefe konularında bile bilim önemli bir yerdedir.

3 — Bilfiil akıl : İkinci akıldan daha yüksek bir basamağı olan bilfiil akıl, kazanılmış bilgileri kavrar, mümkünleri idrâk eder.

4 — Yararlı (Müstefal) akıl : Burada akıl ancak kendisinde bulunan ve kendisine verilenlerin suretlerini algılar. Bu aklı en yakın kemal işaretidir.

5 — Kudsî akıl : Aklın en yüksek işareti olan bu akıl varlıkların özüne başka bir varlığın yardımı gerekmeden sevgi ile algılar, kavrar. Bu akıl her insanda bulunmaz. Tümelere algılayan bu akıldır. İbni Sina'ya göre Tanrı ilk neden, zorunlu varlıktır. Faili mutlak değildir. Âlemin yaratılması için Tanrının daha evvel yaratılması gerekir. Bu bakımdan Tanrı ezeldir. Atomcuların ileri sürdüğü mekan denilen geniş bir boşluk yoktur. Mekan denilen varlık bir cismin kapladığı yerin iç yüzüdür. Her cismin değişmeyen her zaman sınırları ve yeteneklerini koruyan bir yeri vardır. Hareket bu cismin niteliğini taşıyan bir küçük eyleme geçmesidir (Kuvveden fiile geçmesi).

Melekler için Tanrısal ilahi bir nitelik düşünülemez. Tanrı her zaman erdem olan iyiyi ister. Tanrının yüce aklı yalnız tümelere, genel gerçeği olan değişmez fikirleri bilir. Ayrıntılar ile ilgilenmez. Ancak gök katlarının (felek) özleri ayrıntıları kavrayacak, algılayacak bir güç ve niteliktedir.

6 — Gazalî

1058 de TUS'da doğan, 1111 de ölen Gazalî'nin asıl adı (Gazal Abu Hamit Muhamun bin Muhammed)dir. Babasının iplikçi olması nedeniyle kendisine Gazalî denmektedir.

Gazalî ilk öğrenimini doğduğu yer olan Tus'da özellikle fıkıh (Arapça olan Fıkıh: Müslümanlıkta, din ve dünya işleri ile ilgili ana kaynak-

lardan yararlanarak düşünölmüş olan kuralların topu) üzerinde yapmış ve en önlü İslam dinî bilgini ve filozofudur.

Gazalî'nin yaşamının bir bölümü de yokuşlu düşünsel çileler ile geçmiştir. Birinci çile : duygusal açıdan, gittiği Şam'da iki yıl Emeviye camiinin kapusunu kapadığı minarede yatmış ve kimse ile görüşmemiştir. Bu süre O'nun mutlaka erişmek için istiğrak (dalınc : kendini bilmeyecek derecede sessiz ve heyecana dalmak) içinde geçirdiği büyük bir çiledir. İkinci çile : Duyguve düşüncelerindeki karmakarışık oluşmalar karşısında geçirdiği zamanı kapsar. Üçüncüsü fikri çile : Düşmanlarının ihbarı üzerine Meşhed'de sultan Sencer'in karşısında geçirdiği heyecanlı dakikalardır.

Metafizik

Gazalî'nin öğretisi Bağdat'ta, Şam'da ve Tus'ta antik Yunan felsefesi üzerinedir. Bilgi sahib olarak Gazalî koyu bir imancıdır. Akla dayalı felsefeyi reddeder. O'na göre akıl insanı gerçeğe götüren güç değildir ve yanıltır. Her türlü şüphenin ötesinde varılacak tek yolda gerçeğe ulaşmanın temel ilkesi olan imandır. Akıl bu varlığın temel ilkelerini içeren bütün kanunları kavramakta ve anlamakta yetersizdir. Özellikle ilk neden'i (İllet-i Üla) kavramak aklın gücü ve bilgilerini aşar. Felsefe ve metafizik bilgiler de aynı güçsüzlüğü taşırlar. Mutlak çözecek nitelikleri yoktur. Gücsüzdür, yetersizdir. Gerçeği bilmek, anlamak vahiy (Din inançlarına göre düşüncenin ya da buyruğun Tanrı tarafında peygamberlerin gönlüne doğurulması) ve istiğraka dalmak ile olabilir. Felsefeden çok ve üstün olan dinin temel ilkelerini de ancak bu yollar ile anlayabiliriz. Felsefenin konusu dine yardımcı olmak, dinin gösterdiği yoldan gitmektir. İnsan düşünen, sezen, araştıran bir varlık olarak gerçeği ancak gönül temizliğine dayanan yakîn (birşeyi sahih inanca ile bilme)dir. İnsan akıl ile yakîni bulamaz. Duyuların verdiği bilgi kesin değildir. Gerçek bilgi her türlü şüpheden uzak ve açık olmaktadır. Bu nedenle insan aklın yardımı ile gerçeğe ulaşamaz. Yoktan ve hür iradesiyle âlemi yaratan tanrıdır ve kesin bilgi de ancak Tanrıda vardır. Zaman ve âlemi de birlikte yaratmıştır. Gazalî iman ile akıl arasındaki uyumsuzluğu gidermek için tasavvufu gerçek bulur ve tasavvufun akıl ile kavranamayacak nitelikte olan gerçeğe götüreceğine inanır.

Gazalî'ye göre ölümden sonra dirilme (haşir) maddi değil ruhanidir ve ruhun kendisiyle varlık niteliğini kazanmış bir cevher (mahluk) olduğunu ileri sürer.

7 — İbni Rüş

1126 da İspanya'nın (Endülüs) Kurtuba şehrinde doğan ve 1198 de Fas'ın Merakeş şehrinde ölen İbni Rüş İslam dünyasının en büyük filozoflarından biridir. Avrupalılarca adı AVERRO'E'dir. Felsefesinde de AVEOİSME denilir.

İbni Rüş akılcı bir filozoftur. Mantık ve metafizik gibi bütün felsefe türleri akıl yolu ile bilimsel bir açıdan incelenmelidir. Gazalî'nin ileri sürdüğü felsefe görüşüne katılmayan İbni Rüş, O'nun metafizik açıdan ilk nedene ulaşmak için imanın çözüm yolu olduğu düşüncesine katılmaz. Aklın sınırları içerisine giren konuların bilgiyi sağlayan sonsuz ve ebedi olan bir tek kaynaktan çıkan aklın kurallarına göre açıklanması ve yorumlanması üzerinde durur.

Metafizik

İbni Rüş'e göre ilk akıl olan Tanrı bütün varlıkların üstünde ve en yüce kudrettir. Hiçbir kötülüğün kaynağı olmayan Tanrıyı ancak duyusal beş yetimizle algılar, ölümsüz ve mutlak olan akıl ilkelerine göre yapılacak açıklamalar ve yorumlar yolu ile ulaşılabilir. Kötülükler Tanrısal yasalara ve evreni yürüten yüce kurallara uymamaktan doğar ve bunu insanlar yapar.

İbni Rüş, âlem denilen varlıklar bütününün ezeli olan maddeden meydana geldiği düşüncesindedir. O'na göre bu ilk madde yaratılmamıştır ve eylem denilen hareket ezeli ve ebedi bir nitelik taşır. Evren varlıklarında olay, olgu denilen gerçek değişmelerle ilgilenmiş Tanrıya iman ile değil, fizik kurallarını, gerçekçilik taşıyan yasalarını ve oluş ilkelerini kavramak ve bilmek ile varılabilir. Özetle yaratılıştaki ilk kımıldanımı (muharriki Ula) olan Tanrı, ancak fizik alanında bulunabilir. İbni Rüş'e göre bütün varlıkların ilk sebebi herşeye hareket veren Allah'tır ve gerekli bir akıl ile yerleşmiş olarak sınırsız bir iradededir. Bu nedenle dış dünyadan aldığı bilgileri kendindeki kavramlarla birleştiren akıl sonsuz ve mutlak bir varlıktır.

İbni Rüş'e göre ahret (insanın öldükten sonra vasıl olacağına inanılan mahal) bir kuruntudur. Öldükten sonra gövdenin eski durumuna gelmesi, maddeyi yöneten yasalara, evreni kuran genel ilkelere ve yaratılışın kurallarına aykırıdır. Öldükten sonra, evrende ölen akıl değil ezeli ve ölümsüz olan faal akıldır.

İbni Rüşd akılcı bir deisttir.

8 — Muhiddini Arabî

1162 tarihinde Endülüs'te doğmuş ve 1240 tarihinde Şam'da ölmüştür. Bu filozofa göre evrenin oluşunun kaynağı ve özü olan Tanrı birdir ve evrende onun birliğinin dışında, ondan gelmeyen hiçbirşey yoktur. Tanrı her varlığa karşı öncelik taşıyan tek yüce varlıktır. Evren bağımsız bir varlık değildir. Tanrının görüntüsüdür. Ezeli olan tanrının birliği görüş alanına çıkınca evren varlık kazanmıştır. Bu önerme (Kaziye) ile Muhiddini Arabî varlık birliğinin (Vahdeti Vücut) savunucusu durumundadır. Açıkçası Tanrının varlığı ile herşeyin varlık birliği aynıdır. Yüksek insanın özündeki Tanrının yüceliği ve özü dile gelir. Muhiddini Arabîye göre Levhi Mahfuz (Ehli şeriat indinde yedinci kat göğün üzerinde olmuşlar ve olacaklar hakkında yazılı bulunan levha) yetkin insanın gönlüdür. Yetkinliğe ulaşmanın yolu ise akla dayanan tanrısal coşkuluk, derin sevinç, sezgi, insan, Tanrı ve evreni bir bütünün içinde kavramaktır. Böylece insan ulaştığı yüceleşme görünmeyen tanrı ile görünen evren arasındaki bağı kurmuş olur.

Muhiddini Arabî, sınırlı olan insan aklının, tanrının varlığı kavramından aciz olduğu ve ona ancak ruhsal yol ile ulaşılabileceği düşüncesindedir. Muhiddini Arabî Panteisttir.

9 — İbni Haldun

1332 tarihinde Tunus'ta doğmuş ve 1406'da Kahirede ölmüştür. Toplumunu ilgilleyen bu nesnel, bilimsel ve felsefi konularda, geniş doktrinleri olan akılcı bir filozoftur. Biz onun yalnız düşünceleri üzerinde duracağız. İbni Haldun'a göre felsefenin konusu (gerçek olan) duyular dünyasının sınırları içerisinde kalan varlıklardır. Eski filozofların ileri sürdüğü İlahi zat ve yüce akıl âlemi gerçeğe uymaz. Onlar akıl ile kavranamaz. Doğrulukları ve yanlışlıkları üstünde kesin bir sonuca varılamaz. Bildiğimiz aklın (ilk nedeninin) özünde durmak, birtakım mantık oyunları ile onu açıklamaya çalışmak tutarlı bilimsel yol değildir. Kavramlar duyular âlemi olan küçük ortamda karşılıklarını bulamazlarsa boşluktan kalırlar, gerçeklerin açıklanmasında yararlı olamazlar. Kaynağını duyular ortamında, çevremizi kuşatan varlıklarda olmayan bir kavram gerçek değildir. Bütün kavramların kökü deney ve gözlem olmalıdır. Mantık kesin bilgiye ulaşmanın yol-

larını gösteren bir yöntemdir. Bilgi sağlayan bir kaynak ve kesin bilgi veren bir âlem değildir. İnsan düşüncesinin bir takım soyutlamalar sonucu elde ettiği kavramlar gerçek değildir. Bunlar birer türetmedir. Kısacası deney ve gözlemlerle ilgisi olmayan hiçbir problem doğru düşünceyi, kesin ilkelere göre çalışmayı bilen bir akılla bağdaşmaz. Duyu verilerinde (deney ve gözlemlerde) bulan bir felsefe bilim niteliğini taşır. Dini insan düşüncesinin eseri ve bir toplum ürünü olduğunu açıklayan İbni Haldun'dur. İslam dini hakkında kesin düşünceler ileri sürmez. İbni Haldun akılcı, deneyimci ve gözlemcidir. Memleketimizde çok yaygın nitelik taşıyan, Mevlevilik, Bektaşilik ile kurucuları hakkında çok şeyler yazılmıştır. Biz aslında yanıt olan bu iki kuruluşun doktrinel niteliklerini belirleyen şu niteliklerini belirleyen şu şiirleri sunmakla yetineceğiz.

10 — Mevlâna'nın tasavvufi öğretisinde vahdet (birlik) üzerine mesneviden iki parça :

1 — Ey sen ki, ilahi sırların nushası ve tanrısal cemalin aynasısın, âlemde ne varsa senin dışında değildir. Ne isterse kendinden iste aradığın bizzat sensin.

2 — Topumuz bir tek inciyiz bir tek başımızda, nefiste ve aklımızdasın. Ne diye iki görür olup kalmışız, iki büküm gök kubbenin altında ne diye...

11 — Bektaşiliğe göre varlıklarda tanrının herhangi bir sıfatı vurmış iken, insan da bütün sıfatları bir aradan açığa vurmıştır.

Ve Bektaşî şöyle der :

Ben bilmez idim gizli belli (ayan) hep sen imişsin
Canlarda ve tenlerde nihan hep sen imişsin
Senden bu cihan içre nişan ister idim ben
Ahir bunu bildim ki, cihan hep sen imişsin.

Sadırazam Halil Hamid Paşa

Suha UMUR

Bir kaç sene önce bir dostum, eski harflerle yazılmış bir defterde bana bir kıt'a gösterdi. Defter, bir meraklının bazı şiir ve manzumeleri kopye ettiği çok eski bir defterdi. Mevzubahis kıta', 1. Abdülhamid'in sadrazamlarından Halil Hamid paşanın, ebcet hesabı ile ölüm tarihi, daha doğrusu katledildiği tarihi bildiren, meçhul bir kimse-nin, garazkarane yazılmış bir kıt'ası idi. Kötü maksatla yazmış olmasına rağmen bu meçhul şaire müteşekkir olmalıyız, çünkü bu kıt'a bize, bilmediğimiz bir şeyi, Halil Hamid paşanın Mason olduğunu öğretmektedir. Bu bizim için bir çok bakımdan önemlidir.

Kıt'a şöyledir :

Tarih-i katl-i Halil paşa
der sadr-ı esbak

Kâtib-i İstavraki farmason-u
bed neseb
Sadrı telvis etmek ile mûcib
oldu zillete
Hain-i din-ü şeriat olduğun
ima edüb
Geldi paskalya gününde başı
bâb-ı devlete

Ebcet hesabıyla son mısra tutarı Halil Hamid paşanın öldürüldüğü hicri 1199 senesini verir. Zaten altında tarih de var : fi 22 cim 199, yani hicri 22 cema-ziyelahır 1199, milâdi 1 Mayıs 1785, Pazar (paskalya).

Kimdir Halil Hamid paşa, niçin katledilmiş? Böyle erken bir tarihte bir sadriazam Mason olabilir mi?

Halil Hamid paşa, padişah 1. Abdülhamid'in sadriazamlarındandır. 1736 yılında Hamid sancağının Burdur kasabasında (1) doğmuştur. Babası, Çelik Mehmed paşa kethüdası (2) İrani Mustafa efendi tarafından çocukluğunda İstanbul'a getirilmiş ve divan-ı Humayun kalemine devam ederken, geçim sıkıntısı sebebiyle Eflak kapu kethüdası (3) İstavrakî oğlunun yanında katip olarak çalışmaya başlamış, onun ölümü üzerine tekrar divan-ı humayun kalemine dönmüştür. Daha sonra amedî odasında çalışmış ve günden güne başarısı artarak amedciliğe (4) getirilmiş, oradan büyük tezkireci (5) ve çok geçmeden reis-ül-küttab (6) ve yedi sekiz ay sonra da kethüda-yı sadr-ı ali (7) olmuştur. Sadriazam Seyid Mehmed paşanın vefatından sonra yeni sadriazam İzzet paşa kendisini kethüdalıktan azletmiştir. Bir müddet sonra tersane emniğine (8) tayin edilmiş, İzzet paşa azledilerek Yeğen Mehmed paşa sadriazam olunca yeniden kethüda-yı sadr-ı Ali olmuştur. Sadriazam Yeğen Mehmet paşanın azledilmesinden sonra da 31 Aralık 1782'de sadriazamlığa getirilmiştir.

Halil Hamid paşa sadriazam olduğu zaman da tarih mısra ve beyitleri söylenmiştir. Cevdet tarihi bunların üçyüzden fazla olduğunu bildiriyor ve içlerinde, mevalîden Tefvik efendinin tarihinin «müstesna ve lâtif» olduğunu söylüyor :

Vezir-i şah hâmid oldu Hâmîd
paşa-yı asaf cah

İki seneden fazla bir müddet bu makamda kaldıktan sonra azledilerek Gelibolu'ya sürülen Halil Hamid paşa, daha sonra bir bahane ile Bozcaada'ya gönderilerek orada katledilmiştir. Kesilen başı saraya getirildikten sonra Karacahmed'e gömülmüştür. Bir mezarı da Bozcaada'dadır.

«Hadikat-ül Vüzera» Halil Hamid paşa için, Sadriazam olunca tek başına hüküm sürebilmek için bir takım devlet adamlarını ve hatta kendisine iyilik etmiş olanları sürüp uzaklaştırdığını, sefahatlerde bulunduğunu, hatta rüşvet aldığıının rivayet edildiğini kaydetmektedir. Halbuki Cevdet paşa tarihi o zamana ait hadiseler hakkında tafsilat verirken Halil Hamid paşanın dürüst ve tedbirli işlerini anlatıyor, müzakere meclislerindeki isabetli fikirlerini, hatta «hakîmane» diye vafettiği sözlerini yazıyor, yaptığı faydalı ve hayırlı işler inkar olunamaz, heybetli,

akıllı, dediğini yapan, yazı sanatında mâhir, maarifperver olduğu söylüyor ve meşhur şair Vehbi'nin «Tuhfe»'sinin onun namına olduğunu ekliyor.

Onun sadriazamlığı «Küçük Kaynarca» muahedesinin kabul edildiği zamandan sonraki kötü yıllara tesadüf eder. Rusya, müstakil olması kabul edilen Kırım'ı ilhak etmek, Avusturya, Bosna vilayetini elde etmek gayretindedir. Yeniçeri Ocağı gayet bozuk, devlet malî kudret bakımından son derece bitkindir. Halil Hamid paşa askeri inzibatsızlığı ve maliye işlerini bir dereceye düzeltmeye ve hırsızlıkları önlemeğe çalışmıştır. Yeni bir harp çıkmaması için büyük gayretler sarfetmiş, ve bir harp ihtimaline karşı bir çok zahire ve levazım ihtiyatları temin etmiştir. Ölümünden sonra çıkan harpte Osmanlı ordusu bu ihtiyat sayesinde harb etmek imkânını bulmuş, hatta seferde bulunan serdar-ı ekrem Yusuf paşa, rahmetli Halil Hamid paşanın sayesinde harb edebildiğini bizzat söylemiştir.

Halil Hamid paşanın, bu işleri yaparken bir takım nüfuzlu şahsiyetleri gücendirdiği, hatta meşhur Cezayirli Gazi Hasan paşa ile de arasının açıldığı anlaşılıyor. Azlinin esaslı sebebi devletin mali durumunu biraz düzeltmek için Yeniçerilere

ait tahsisattan tasarruf yapmağa teşebbüs etmesidir. Bu cüretli hareketin bir ihtilal uyarıdıracağından birinci Abdülhamid pek ziyade korkmuştur.

Bir gün meclisinde bulunanlardan biri: «— İstanbul'da Saray masrafı ağır, padişahımız efendimiz bir müddet Bursa'da veya Edirne'de otursalar», diye münasebetsiz bir laf etmiş, Halil Hamid paşa da boş bulunarak: «— Münasip olur ama padişahımız ihtiyardır...», demişti. Bu söz felaketine sebep oldu. Bir defa azledilince düşmanları onun sefahat yaptığı, rüşvet aldığı şayiasını çıkarmışlar, padişahın pek ihtiyar olduğundan bahsettiğini ve şehzade Selim'i (3. Selim) tahta geçirmek temayülünde bulunduğunu Abdülhamid'e duyurmuşlardır. Malının zaptedilip başının kesilmesine bunlar sebep olmuştur. Zamanın tarihçileri çok defa sarayın tesirinde olduklarından yapıları haklı göstermeğe çalışmışlarsa da hadiseler Halil Hamid paşanın kısmen, belki de tamamen masum olduğunu gösteriyor. Bazı tarihçiler, 1. Abdülhamid'in sadriazamlarının içinde tek değerli simanın Halil Hamid paşa olduğunu yazmaktadırlar.

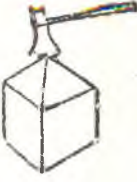
Hayır ve hasenatından başka, 1783 senesinde Isparta'da 500 cilt yazma eseri bulunan bir kütüphane kurmuştur. Sonradan

bağışlarla ve başka kütüphanelerden gelen kitaplarla zenginleşen kütüphanede bugün 12.000 civarında kitap bulunmaktadır.

ooOoo

Halil Hamid paşa hakikaten Mason mu idi? Yoksa dörtlüğü yazan şair, garazından, daha ağır bir laf söylemek, Halil Hamid paşayı daha da kötülemek için mi kendisine «farmason» demişti. Bunun cevabını vermek, yeni belgeler bulununcaya kadar mümkün değildir. O tarihlerde henüz modern Masonluğun kuruluşundan beri çok zaman geçmemiş olmasına rağmen Masonluk Osmanlı İmparatorluğunda tanınmıştır. Birisini kötülemek için bile olsa 1782 gibi erken bir tarihte «farmason» kelimesinin kullanılması — iyi veya kötü — Masonluğun ne kadar tanınmış olduğunu göstermektedir. 1748'de Masonluk 1. Mahmud tarafından yasak edilmişti (9). O zamanlarda bile Türklerin bu toplantılara katıldıklarını gösteren bazı kayıtlar mevcuttur. 1760'larda İstanbul'da yeni Localar açılmağa başlamıştı. Halil Hamid paşa bu Localardan birisine devam etmiş olabilir.

- (1) Şimdi il merkezi olan Burdur
- (2) Kethüda : Büyük devlet adamlarının yahut zenginlerin işlerini gören adam.
- (3) Kapı kethüdası : Valilerle sancak beylerinin, dairelerin ve Patrikhanenin Babiali ve resmi dairelerdeki işlerini takib etmek üzere tayin eyledikleri memurlara verilen isim.
- (4) Ademci : Babiali'de vükela meclisi müzakerelerini idareye ve sarayla cereyan eden yazı işlerini tedvire memur olan kimse.
- (5) Tezkireci : Divan-ı humayunun yazı işleri ile meşgul bulunan memurun unvanı. Büyük tezkireci yahut tezkire-i evvel vezir-i azamın önünde ayakta durarak arzı-halleri okur ve lâzım gelen yerlere havale ederdi.
- (6) Reis-ül-küttap: Divan-ı humayun katiplerinin amiri ve daha sonraki hariciye nazırı'nın işlerini gören kimse.
- (7) Kethüda-yı sadr-ı ali : Sadriazam muavini (yardımcısı) yerinde olan memur.
- (8) Tersane emini : Tersanenin mali ve idari işleriyle meşgul olan memur.
- (9) Bk. MİMAR SİNAN, Suha UMUR, «Türkiye'de Masonluğun uyku dönemleri», Sayı 58, s. 6-12, 1985.

Latin Amerikada Masonluk Tarihi

Mehmet Fuat AKEV

Orta ve Güney Amerika Masonluğu, Masonluk dünyasında oldukça önemli bir yer işgal eder. Mas. Tarihini tetkik etmiş olduğum 20 ülkede, takriben 246 milyon insan yaşamaktadır. Bu ülkelerde 2904 Locada 150.000'in üstünde muntazam Kardeşimiz mevcuttur. Ayrıca, gayri-muntazam Obedyanslarda çalışan KK.'in adedi 50.000 civarındadır.

Bu 20 ülkenin Mason Tarihi, elbette bu ülkelerin genel tarihinden ayrılamaz.

Güney ve Orta Amerika ülkeleri, 15. yüzyılın sonlarında keşif edilmiş ve İspanya ve Portekiz'in gönderdiği askerler tarafından işgal edilmiştir. Bu işgal 19. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir.

Latin Amerika'da ilk Loca 1795'te Arjantin'de kurulmuştur (GODF tarafından). Gayesi : Silâh almaktı.

İspanya ve Portekiz'in işgal ettiği topraklarda, Masonluk 19. yüzyılın başında yayılmaya başlamış fakat hemen hemen her yerde, Katolik Kilisesinin ve Enkizisyonun takibine maruz kalmıştır.

Bu ülkelerin tarihi son derece karışıktır. Topraklar sık sık, başka başka kırallıklara bağlandığı için, Mason Obedyansları da birçok defa yer değiştirmiş, başka başka isimler altında faaliyet göstermiştir.

Bu ülkelerde, Masonluğun kurulması ve yayılması tamamen siyasi-
dir. 19. asrın ortalarında, bütün Latin Amerika'da, işgalcilere karşı
istiklâl savaşları başlamıştır. Bunların hemen hemen hepsi, dışar-
dan gelen vatanseverler tarafından idare edilmiş, bu vatansever-
lerin birçoğu İngiltere'de, Fransa'da veya İspanya'da tekris edilmiş
Masonlardır.

Bu Masonlar, taraftarlarını Localarda toplamış ve bu suretle, giz-
liliklerini muhafaza edebilmiştir.

Bu ketumiyete rağmen, birçok Kardeşimiz İspanyollar tarafından
hapsedilmiş veya kurşuna dizilmiştir.

Ne yazık ki, bu ülkeler istiklallerine kavuştuktan sonra, kurtarıcı
Mason Kardeşler birbirleriyle anlaşmamış, ve Mason grupları arasın-
da kanlı harpler meydana gelmiştir.

Latin Ameika'nın kurtarıcısı olarak tanınan Bolivar K. dahi, diğer
bazı Mason Obedyanslarına karşı yürüttüğü savaşlardan galip çık-
tıktan sonra, Diktatör olmuş. Kendisine karşı bir komponun hazır-
landığını haber alınca, Masonluğu tamamen men'etmiş ve Locaları
kapatmıştır.

Arjantin, Brezilya ve Meksika gibi büyük ülkelerin tarihi muayyen
hudutlar içinde mutalaa edilebildiği halde 1718 tarihinde kurulan Ye-
ni Grana'da Kiral Naipliği, Kolombiya, Ekuador, Panama ve Vene-
zueladan müteşekkildir. Ayrıca, Guatemala, Kostarika, San Salva-
dor ve Honduras'da, tarihleri boyunca bu nevi sun'i birleşmeler
içinde kayb'olmuştur. Yeni Granada Kırallığında Masonluk mevcut-
tu, fakat bu kırallık çözülmüce, bütün bu memleketler birbirlerine
Patent vermek suretile, Milli Obedyanslarını kurmuşlardır.

Kurtulan ülkelerde, sık sık ihtilaller ve rejim değişiklikleri olurdu.
İhtilalleri yapanlar da, devrilenler de, birçok defa Mason Kardeş-
lerdi. Obedyanslar arasında, siyasi eğilimler yüzünden olabildiğine
kopmalar, ayrılmalar olmuş. Bazan bir ülke içinde 4 muhtelif obed-
yans görülmüştür. Durum, halen de, bazı Latin Amerika ülkelerine
böyledir. Mesela Kolombiya'da, iki Obedyans arasında senelerden
beri süren bir ihtilâf mevcuttur.

Komünist bir rejim altında olan Küba, Masonluğun en yaygın olduğu
ülkedir (10 milyon nüfusta 318 Loca ve 20.000 Kardeş). Mason Locası,
Havananın en lüks ve büyük binasındadır.

Buna mukabil, yine komünist rejimi olan Nicaragua'da Masonluk yasaklanmıştır. Bu ülkede, senelerden beri süregiden bir iç savaş olduğunu biliyoruz (Sandinista rejimine karşı ABD tarafından desteklenen «Contras» gerillaları).

Kolombya, Brezilya ve Meksika Federal birer Cumhuriyet olduğundan, müteaddid B.L. mevcuttur, tıpkı ABD'de olduğu gibi. Bu büyük memleketlerde kuvvetli Masonluk teşkilatları vardır.

Latin Amerika Memleketlerinin hemen de hepsinde, Masonların büyük reformların başında geldiğini görürüz : Milli eğitimi laikleşmesi, toprak reformu, sosyal kanunlar, fakir köylülerin korunması için çıkan kanunlar ve birçok hayır müessesesinin kuruluşu, hep Masonların eseridir. Bu ülkelerin ileri gelenleri, eskiden olduğu gibi, şimdi de, birçok defalar Masonlardı (Cumhurreisi, Ordu Komutanları, Valiler, Bakanlar, Milletvekilleri). Buna rağmen, Masonluğun en karışık işlere girdiği, en fazla Obedyans kavgalarına şahit olduğu, yine bu ülkelerdir. Türkiye B.L. ve Y.Ş. bütün bu ülkelere Kardeş bağları ile bağlıdır ve muntazam muhaberededir.

Hemen hemen bütün Güney Amerika ülkeleri Obedyanları «Confederation Masonica Interamericana» isimli bir teşkilata üyedir. Teşkilatın merkezi Mexicoda'dır ve her sene başka bir şehirde olmak üzere muntazam Kongreler toplanmaktadır.

LATİN AMERİKA MEMLEKETLERİNDEKİ MASONLUK TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

1 — ARJANTİN (Nüfus : 30.600.000.— Loca adedi: 81 — KK. adedi 7.300) Lâtin Amerika'da kurulan ilk Loca, GODF tarafından 1795'te Arjantin'de tesis edilmiştir. İsmi INDEPENDENCIA.

1804 — Vatanseverlerin toplandığı birçok Loca Buenos Aires'te faaliyettedir.

1810 — Yeni Arjantin devletinin kuruluşunu hedef alan ihtilâlde birçok KK.'in faal rol oynadığı görülür. Vilayet valisi olan San Martín K. Orduda danışmandır, aynı zamanda LAUTARIA L.'sının Üst. Muh.'dir. Localar, ihtilâlin hazırlanması sıralarında, Vatansever Kulüpler halinde çalışırdı. Gizli isimleri «Matematik Akademisi» idi.

1829 - 1852 arası, iktidar Rosas isimli bir diktatörün elinde bulunuyordu. Rosas, Locaları kapattı fakat, memleket içinde diktatörlüğe karşı kuvvetli bir muhalefet cereyanı mevcuttu. İtalyadaki «Carbonari»lere benzeyen, paramasonik bir Cemiyet (Mayıs Cemiyeti), Dik-

LATİN AMERİKA'DA MASONLUK

Memleket	Nüfusu	BL. kuruluş tarihi	Loca adedi	Kardeş adedi	Y. Ş. kuruluş tarihi
1. Arjantin	30.600.000	1857	81	7.300	1858
2. Bolivya	6.200.000	1929	24	1.380	1931
3. Brezilya	138.000.000	1904/1970 (18 B.L.)	1286	65.610	1829
4. Chili	12.000.000	1862	159	10.000	1870
5. Colombya	29.000.000	1922/1935 (5 B.L.)	52	5.000	1830
6. Costa - Rica	2.300.000	1899	11	450	1959
7. Cuba	10.000.000	1886	318	20.000	1859
8. Dominik	3.000.000	1858	30	1.200	1861
9. Ecuador	9.250.000	1921	8	900	1910
10. Guatemala	3.700.000	1903	28	825	1871
11. Honduras	4.400.000	1922	13	400	1960
12. Mexico	80.000.000	1862/1948 (9. B.L.)	525	18.540	1860
13. Panama	2.000.000	1916	9	400	1913
14. Paraguay	3.600.000	1893	8	750	1871
15. Peru	12.000.000	1882	146	6.000	1830
16. Portorico	4.000.000	1885	71	4.000	ABD/G.J. idaresinde
17. Salvador	9.000.000	1912	15	600	1960
18. Uruguay	3.000.000	1930	51	3.000	1840
19. Venezuela (Nicaragua)	7.000.000 1.500.000	1824 1907	91 (Masonluk kapalı)	4.000	1840 1961

tatörlüğü devirmek için faaliyet gösteriyor ve sonunda, Uргуiza isimli bir vatansever Masonun idaresinde, Rosas'ı devirmeyi başardı.

Diktatörlüğün devrilmesile beraber, Masonlar hemen faaliyete geçti. Arjantinli Masonlar, bazı Fransız Masonları davet ederek «UNION DE PLATA» isimli bir Loca kurdu. 1856'da kurulan bu Loca, Uruguay Y.Ş.'dan Patent aldı ve ilk Millî Arjantin Locası oldu.

Bundan sonra, Masonlar büyük bir faaliyet gösterdi. 1853 - 1860 arası Cumhurbaşkanı olan Uргуiza K. yeni bir Anayasa çıkardı. Derqui, Mitre ve Don Faustino Sarmento isimli KK. eğitim reformunu sağladılar.

1857'de, Buenos Aires şehrinde 16.000'i aşkın Mason mevcuttu. Bunlar birçok Yardımsever Cemiyetinin başında oldukları gibi, sosyal içerikli kanunlar çıkarttılar ve o zaman çıkan büyük hastalık salgınları esnasında, Masonları harekete geçirerek, önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. 20. Asrın başında İngiltere B.L.'na ve Almanya B. Localarına bağlı birçok yeni Loca doğmuştur. Bunun sebebi, o memleketlerden Arjantin'e akın eden muhacirlerdi.

1926'da, Arjantin'de birçok Obedyansın yanyana faaliyette olduğu görülür :

— İngiltere Birleşik B.L.

— Millî Arjantin B.L.

— İspanya Meşriki Azamı

— Santa Fé bölge B.L. (Memphis-Misraim Ritinde çalışırdı) Bu Locaların toplam adedi 100, Masonların adedi 4000 civarında idi. Birçok ihtilâf ve ayrılıklardan sonra, Siyasî eğimli, GODF misali bir Büyük Meşrik kurulur. 1939'da Masonların adedinde büyük bir düşüş olur. Hâlen 3 Obedyans mevcuttur: Arjantin B.L. (81 Loca, 7300 KK.: muntazam) Arjantin Büyük Meşriki (intizamsız) Santa Fé B. Meşriki (Memphis - Misraim).

2.— BOLIVYA (Nüfus 6.200.000. Loca adedi 24 - KK. adedi 1380) Bolivya, 1824'te —Venezuela ile beraber— Bolivar tarafından, İspanyol işgalinden kurtarılmıştır. Kurtuluştan sonra, başa gelen iktidarlar istikrarsız olup, sık sık görülen ihtilaller yüzünden değişmektedir. Bolivyada ilk Localar 1875'te Peru ve Şili Obedyanslarından alınan Patentlerle kurulmuştur.

1920'de Masonluk men'edilir, Masonlar takibata uğrar. 1927'de Uru-

guay Y.Ş. patentile Skoç Masonluğu kurulur fakat 1928'de, gerici bir hükûmetin iktidara gelmesile, Masonluk tekrar kapatılıp, KK. ler hapis cezalarına çarptırılır.

1929'da, en nihayet (Şili'den alınan bir Patentle) Millî B.L. kurulur. Bu Loca ancak 1931 de resmen açılır. Bolivya Millî B. Locası, hâlen de faaliyettedir.

3.— BREZİLYA (Nufus : 138.000.000.— Muntazam Loca adedi 1286- (Bunlar 18 Devlet Büyük Locasına bağlıdır)— KK. adedi 65.610.

Ayrıca birçok Devlette Brezilya Büyük Meşrikinin 800'e yakın Locasında çalışan takriben 60.000 KK. mevcuttur.

Brezilyanın kısa bir tarihçesi :

1500 : Portekizliler tarafından işgal olunur.

1560 : Fransanın yaptığı bir çıkarma teşebbüsü püskürtülür.

1808 : Portekiz hanedanının gelişi.

1815 : Brezilya krallık olur.

1822 : Brezilya hürriyetini ilân eder ve İmparatorluk kurulur.

1889 : Cumhuriyet ilân edilir. (Federal Cumhuriyet) 23 Devlet

1964-1985 : Memlekette askerî idareler birbirini takip eder.

1985 : İdare sivillerin eline geçer.

Brezilya'ya, Masonluk ancak 1801'de Fransızların kurduğu bir Loca ile girer. Az sonra, iki Loca daha açılır (1804). Kısa bir zaman sonra, Masonluğa baskılar başlar. Kral Naibi Conde Dos Arcos, Masonluğu men eder. 1817'de, Cumhuriyetçilerin ihtilâli basılınca, baskılar devam eder. Bu durum 1821'e kadar devam edecek. O tarihte, aydın bir adam olan Kral Naibi 1. Pierre, Locaların açılmasına müsaade eder ve «Commercio e Artes» (Ticaret ve San'at) Locasında tekris olur.

1822'de, 7 dereceli Fransız Ritinde çalışan ilk Büyük Maşrik Kurulur, ve G.O.D.F. tarafından tanılır. 1. Pierre, bu B. Maşrikin Büyük Üstadı olur fakat, daha sonra, Localarda iktidara karşı konuşmalar olduğundan, Masonluğu kapatma kararını verir. Locaların tekrar açılabilmesi için, 1. Pierre'in çekilmesini beklemek icab'etti (1831). Teşkilât yeniden canlanır ve Brezilya B. Meşriki tekrar fa-

aliyete geçer. Bu sıralarda, daha ilerici ve kiliseye daha fazla cephe alan yeni bir B. Meşrik kurulur.

(İlk kurulan B. Meşrikin adı : Grand Orient du Brésil, ikincisinin : Grand Orient Brésilien).

1832'de, Belçika Y. Şurasının patentiyle, bir Brezilya Y. Şurası kurulur. Diğer taraftan, faaliyette bulunan Grand Orient du Brésil ve Grand Orient Brésilien de birer Yüksek Şura kurarlar. Bunların biri, ayrıca bir bölünme geçirir ve bu suretle, Brezilyada, aynı zamanda faaliyet gösteren 4 Y. Şura ve 2 B. Meşrik vardır. 1942'de, ikinci olarak kurulmuş olan Grand Orient Brésilien, Skoç Ritini benimser ve kurmuş olduğu Y. Şura ile muntazam bir şekilde birleşir.

O yıllarda, İngiltere ve Fransaya bağlı birkaç Locanın açıldığı da görülür.

1860'da, Grand Orient Brésilien, İmparatorluk emriyle lağv olunur ve ilk kurulan Gran Orient du Brésil, Brezilya Masonluğunu tek başına temsil eder. Fakat az sonra, 1863'te bu Obedyans ikiye ayrılıp, iki ayrı B. Meşrik ayrı ayrı çalışmaya başlar :

1 — Lavrado B. Meşriki (liberal ve tutucu)

2 — Beneditinos B. Meşriki (daha ilerici ve kiliseye karşı daha sert tutumlu.

Bu iki Obedyansın 1872'de giriştikleri birleşme teşebbüsü akim kalır. Fakat katolik kilisesinin, Masonluğa karşı hücumları gittikçe arttığından, mevcut bu iki B. Meşrik, en nihayet 1883'te, «Brezilya Büyük Meşriki ve Yüksek Şurası» ismi altında resmen birleşirler. Bu birleşmeden sonra, Remzi Dereceler, Felsefi Derecelerden ayrılır ve intizama doğru bir adım daha atılmış olur.

Birleşme tarihinde, Loca adedi 139 iken, bunlar 1914'te 390'a kadar çıkar. Ayrıca İngiliz, Fransız, Alman ve İtalyan Obedyanslarına bağlı birçok Locanın çalışmakta olduğu biliniyor. Bunlar E.K.S.R.'den başka Modern Rit, Adoniramit Rit, York Riti, Emülasyon Riti ve ayrıca Brezilya Riti gibi birçok Ritlere göre çalışmaktadır.

Brezilyada, birçok ileri gelen adamların Localara girdiği ve Masonların hayırseverlik, yardımlaşma, maarif, sosyal kanunlar çıkarma v.s. sahalarda çok büyük roller oynadıkları bilinmektedir.

1927'de, Brezilya Masonluğunda, maalesef yeni bölünmeler olmuş-

tur. Bugün de, bu memlekette başlıca Büyük Loca ve Büyük Meşrik gibi, eşit kuvvete iki Obedyans vardır. Büyük Loca, B.A. Devletlerinde olduğu gibi, 18 Eyalete (devlet) yayılmış ayrı ayrı B. Localar halinde çalışır.

1829'da kurulan Yüksek Şura ise tektir.

B. Loca ve B. Meşrikin toplam aza adedi 120.000 civarındadır.

4.— CHİLİ (Şili) (Nufus : 12.000.000 — 159 Loca — 10.000 KK.)

Chili'de ilk Loca, Arjantin tarafından 1817'de kurulan «Lautarina» L. sı olmuştur. Bu Locada, Chili'nin kurtuluşunda büyük payeleri olan birçok vatanperver KK. vardı. Birinci sıf Chili hüviyetini taşıyan Loca ise, Kolombya, B. Meşriki tarafından 1827'de kurulmuş ise de, kısa zamanda kapanır.

Chili Cumhuriyeti 1833'te kurulur fakat Masonluk yerleşmez. 1850'de, GODF fransızca lisanında bir Loca kurar ve bu Loca'da, daha sonra, birçok Chilili KK. tekris edilir. Daha sonra başka Obedyanların Locaları da kurulursa, ilk millî Chili Locaların doğuşu için 1862 yılını beklemek lâzımdır. GODF'ta meydana gelen çalkantılara rağmen, Chilililer, bu Obedyansa sadık kalmıştır. 1894'te, hâla 12 yabancı Locanın faaliyete gösterildiği bilinmektedir.

Chili Y. Şurası 1899'da kurulmuştur.

Diğer Latin Amerika memleketlerinde olduğu gibi, Masonluk hem Chili'nin kurtuluşunda, hem de siyasî ve sosyal hayatında mühim roller oynamıştır. Birçok Chilili Devlet Reisi Mason olmuştur, laiklik kanunları, siyasî, sosyal ve ekonomik kanunlar Masonlar tarafından çıkarılmıştır.

Marksist bir Başkan olan Salvadore Allende (1970-1973) dahi Masondu.

5.— COLOMBIE (Kolombya) (Nufusu : 29.400.000 — Loca adedi 52 5.000 KK) Masonluk 1820'lerde Colombya'ya girmiştir. Colombya, o zamanda Yeni Granada krallığının bir parçası idi (Ekuador, Venezuela ve Panama ile birlikte). Bu memleketler 1817 de Bolivar ve Sucre KK.'ler tarafından, İspanyollardan kurtarılmıştır ve Büyük Kolombya Birleşik Devletleri ismi altında birleştirilmiştir. Colombya Obedyansı ise 1860'da «Colombya Merkezi B. Meşriki» adını almıştır.

Müteaddit yabancı Obedyanslara bağlı Locaların faaliyeti görülmektedir (İngiltere, İskoçya, Massassuchets B.L.).

Federal bir devlet olan Colombya'da, 1936'da 5 B. Loca faaliyettedir (Baranquilla, Bogota, Cartagena, Cali ve Santander - Toplam Loca adedi : 52) Bu B. Localar, 1941'de bir Konvan toplayarak, Diktatörlüklere ve harbe karşı müşterek bir beyanname imzalarlar.

Colombyalı Masonlar da, memleketlerinin tarihinde büyük hizmetler görmüş, birçok Devlet reisi ve Generaller önlüğümüzü takmıştır.

Hâlen (1988) maalesef bu memleket Masonluğunda ayrılıklar mevcuttur. Colombya Y. Şurası 1830'da kurulmuştur. Hâlen Bogota B. Locası ile ihtilaf içindedir. Bu ihtilafın yakın bir zamanda halledilmesini umarız.

6.— COSTA RİCA (Kostarika) Nufus : 2.300.000 — 11 Loca - 450 KK
Kostarika 1502 yılında, Kristof Kolomb'un 4. seyahatında keşfedildi. Önce Guatemala ile birleşmiş olan memleket, 1821'de İspanya hükümlerinden kurtulmuş ve Guatemala, Honduras, Nikaragua ve Salvadorla beraber bir konfederasyona dahil olmuştur. Konfederasyon 1840'ta dağılıncaya, müstakil bir Cumhuriyet olmuştur.

İlk Loca, 1867'de Yeni Granada B. Meşriki tarafından kurulmuştur (San José'de). 1870'de Orta Amerika Devletleri B. Meşriki ve Yüksek Şurası kurulur. Kostarika Büyük Locasının kuruluşu 1899'da, Skoç Riti Y. Şurasının ise tesisi 1959 yılındadır.

7.— CUBA (Küba) (Nufus : 10.100.000, 318 Loca - 20.000 KK).
Halen komünist rejimi ile idare edilen bu adanın masonluk tarihi oldukça ilginçtir. Masonluk 1820'de Amerika B. Locaları ve G.O.D.F. tarafından adaya getirilmiştir.

Kral VII. Ferdinand'ın temsilcisi olan General Vivas, Locaları 1823'te kapatır Çalışmalar 1859'da yeniden başlarsa da, Masonluk resmen yasaktır. Bu arada Colon Hâkim B. Locası ve Skoç Riti Y. Şurası kurulur. Bu iki Obedyans arasında, birçok ihtilâf ve ayrılıktan sonra, Colon B. Meşriki kurulur.

Bu arada, Kübalı Masonlar sıkı takibata uğrar. Hattâ, aralarında B. Üstatta olan 18 KK. mahkeme edilmeksizin kurşuna dizilir. Bu menfur emir, General Bret tarafından verilmiştir.

Birçok anlaşmazlık ve ayrılış hareketlerinden sonra, 1876'da «Küba

Adası Hakim B. Locası» kurulur. 1880'de, adada çalışan Loca adedi 113, KK. adedi ise 6.600'dür. Bunlar 6 ayrı Obedyansa tâbidir. En nihayet 1886'da «Birleşmiş B. Loca» ve Y. Şura, bu 6 Obedyansın birleşmesiyle meydana gelir. Mason KK. lerimiz, Kübada uğradıkları ta-kibat neticesinde, büyük zararlara uğramış, hattâ birçok kurban ver-miştir. Halbuki Masonluk bu adada başlıca hayır işlerinin yürütül-mesine ve bilhassa gençliğe yönelik kanunların çıkarılmasına âmil olmuştur.

Bugünkü komünist rejim, Mason aleyhtarı değildir, hattâ Küba Ma-sonlarının idare merkezi ve mabetleri Havananın en büyük ve en lüks binasında bulunmaktadır.

8.— DOMİNİCANA (Nufus : 3.000.000 — 30 Loca - 1200 KK).

Haiti adasının bir kısmı olup başkenti Ciudad Trujillo olan bu Cum-huriyet, B.A.D. hâkimiyeti altındadır.

Dominicana B.L. 1858'de, Y. Şurası ise 1861'de kurulmuştur. E.K.S.R. de çalışırlar.

9.— ECUADOR (Nufus : 9.250.000 — 8 Loca — 900 KK)

Yeni Granada Kral Naibliğinin bir parçası olan bu Orta Amerika mem-letinin Masonluk tarihi de ilginçtir.

18. asrın sonlarına doğru, Ekuadorlu bir Mason olan José Perez de Guaya, Amazon ormanlarını geçerek, kaçmak zorunda kalmıştır. 1808'de, Yeni Granadadan gelen Masonlar, Quito'da «Ley Natural» L.sını kurarlar. İkinci bir L. ancak 1821'de kurulur.

1857'de, Peru B. Meş.i bir Sembolik Loca, bir de Rozkruva Şapitr'i tesis eder.

1861'de, bilâhare Ekuador diktatörü olacak olan Gabriel Marcia Moreno isimindeki şahıs, Masonluğa girmek isterse de, isteği kötü şöhreti yüzünden dolayı geri çevrilir. İktidara gelince, Masonluğu kapatır, Mason olmanın suç olduğunu ve Askeri Mahkemede yargı-lanacağını ilân eder. Buna rağmen B.A.D. Güney Jüridiksyonunca kurulan bazı Localar, büyük bir gizlilik içinde faaliyetlerine devam eder. Moreno 1878'de, bir suikastta öldürülür ve 3 yıl sonra ancak, 1881'de Peru B. Meşrikinin patentiyile «Redencion» isimli bir L. açılır. Bu da katolik kilisesinin ağır baskılarına dayanamayıp, kısa bir zamanda faaliyetini tatil eder. En nihayet, 1895'te Liberal Parti ik-

tidara gelince, Masonluk normal faaliyetine resmen başlayacaktır. 1897, Peru B. Locası patentiyle «Luz de Guayana» L.sı açılır, ve Almira Plaza isimli 33° bir K., Peru Y.Ş.'na bağlı Yüksek Dereceli Atölyeler kurar.

1910'a konfedere bir Y.Ş. kurulur ve bütün Locaları hâkimiyeti altına alır. Yalnız bir L. Peru B.L.'na bağlı kalır.

1916'da Ekuador B.L. resmen kurulursa da, iç kavgalar yüzünden zayıf düşer ve Peru B.L. yeniden Ekuadorda Localar kurmaya başlar. En nihayet, 1921'de, ikinci bir defa Ekuador B. Locası kurulur. Hâlen çalışmakta olan, bu B. Locaya bağlı 8 Loca vardır.

Ekuador Y.Ş.'nin kuruluş tarihi 1910'dur.

10.— GUATEMALA (Nüfus : 3.700.000 Loca adedi : 28 KK. adedi 825).

B. Locanın kuruluş tarihi : 1903 — Yüksek Şuranın kuruluşu : 1871) 16. asırda Meksika toprakları içinde bulunan bu Orta Amerika memleketi 1839'da istiklâline kavuşmuştur. 30 seneden fazla, askeri rejimlerle idare olunan Guatemala'ya 1871'de liberal bir rejim yerleşmiştir. 1920'lerde, B.A.D. Nufuzu altında olan Guatemala 1970-1983 arasında birçok askeri darbeye sahne olur. Siviller ancak 1985'te yeniden iktidara gelir. İlk Loca 1873'te kurulur. 1886'da, Orta Amerika B. Meşriğine bağlı 3 Loca çalışmaktadır. Hâlen 1903'te kurulan Guatemala B. Locasına bağlı 28 Loca (Skoç Riti) ve ayrıca York Ritinde çalışan 2 Loca mevcuttur.

11.— HONDURAS (Nüfus : 4.400.000. — Loca adedi : 13 - KK. adedi : 400).

1523'te İspanyollar tarafından feth'edilen ülke, 1838'de İngilterenin himayesinde istiklâline kavuşmuştur. 1888'de tam bir anarşi içinde olan Honduras, büyük Amerikan ticaret şirketleri tarafından sömürülmüş ve o zamanın değişisiyle tam bir «Muz Cumhuriyeti» haline girmiştir. 1969-1980 arasında Salvadorla kanlı muharebeler yapan Honduras, ancak 1982'de liberal bir rejime kavuşmuştur. Daha önce, 1933-1949-1954 yıllarında diktatörler tarafından idare edilmişti. E.K.S.R.'de çalışan Honduras B. Locası, 3 Locanın birleşmesiyle, 1922'de kurulmuştu. Honduras Y. Şurası 1960'ta kuruldu.

12.— MEKSİKA : Nufus : 80.000.000 — 9 B. Loca - cem'an 525
Loca - 18.540 KK.

İlk Loca 1806 yılında görülür. Bu L.'da birçok vatansever Meksikalı K. çalışmaktadır. Esasen Meksika Masonları, memleketlerinin istiklal savaşlarında çok mühim roller oynamıştır. Bunların arasında General İturbide Kardeşimiz, Meksika İmparatoru olmuştur.

1821 İstiklâl savaşından sonra, Meksikada İmparatorluk kurulur. Fakat Masonların bir kısmı İmparator İturbide taraftarı iken, diğer bir kısmı cumhuriyetçidir. Bunların arasında çıkan savaşta, cumhuriyetçiler 1825'de galip çıkar.

Ayrıca Meksikada iki Masonik Rit arasında da kavgalara şahit olunur :

- a) E.K.S.R. (Escocoses) : sağcı - tutucu fikirli. Aralarında Mason olan kilise mensupları da vardır.
- b) York Riti (Yorkinos) : ileri fikirli ve kilise aleyhtarı. Bunlar Amerikan Masonlarından yardım isterler ve «York Riti Meksika B. Locasını» kurarlar.

1828 iç harbi, bu iki Obedyans arasında olan bir mücadele gibi görünür. Bu Kardeş kavgası, birçok hakikî Masonları bıktırır ve bunlar, Meksikaya Mahsus bir «Millî Meksika Riti» (9 dereceli) kurar. Tamamen müstakil olan bu Rit, hiçbir muntazam Obedyans tarafından tanınmaz.

1847'de, Amerikan orduları Meksikayı işgal eder. Benito Juarez gibi birçok tatınmış devlet adamı Localarda tekris olunur.

Y. Şura 1860'da tesis edilmişse de, bu Y. Şura mavi Localar kurduğu için, kavgalar ve ayrılmalar görünür. En nihayet, Y. Şura, mavi Localar üzerindeki hakimiyetinden vazgeçer ve Meksiko şehrinde bir Federal Bölge Büyük Locası» kurulur. Aynı zamanda, diğer eyaletlerde de Bölge B. Locaları tesis edilir.

1887'de E.K.S.R. B. Meşriki ile Y. Şura arasında bir Birleşme Anlaşması imzalanır.

1890'da toplanan bir büyük Konvanda, «Meksika Birleşik Devletleri Mavi Locaları Diyet (meclis)'sı» kurulmasına karar verildi ve bu meclisin ilk B. Üstatlığına Cumhurreisi General Diaz getirildi. Meksika'nın her eyaletinde, birer B.L. kuruldu.

Maalesef, kurulan bu «Büyük Diyet» intizam kaidelerine karşı büyük hatalar yapmakta geçikmedi : kadın Localarına patentler dağıttı ve Mukaddes Kitapları yemin kürsüsünden kaldırdı. Kuzey Amerika Jüridiksyonuna bağlı Kardeşler bu durumu protesto edince, «Büyük Diyet» lağv'oldu. Meksiko vadisindeki Localarda, bunun üzerine bir kopma oldu ve «York Grand Lodge of Mexico» ismi altında yeni bir Obedyans kuruldu.

1919'da Y. Şura, Büyük Locayı «gayrimuntazam» ilân etti. 1948'de yeni bir ayrılık hareketi görüldü ve bunun neticesinde «Vera-Cruz Müstakil B. Locası» ismi altında yeni bir B. Loca kuruldu.

Hâlen, Meksikada «Muntazam Büyük Localar Konfederasyonuna» bağlı 9 Büyük Loca çalışmaktadır : (Skoç Riti)

Kuruluş ta.	B. Loca İsmi	Loca adedi	KK. adedi
1933	Baha California	32	2000
1890	Benito Juarez	58	2350
1936	Cosmos	28	630
?	El Potosi	13	60
1905	Nevo Leon	80	3000
?	Occidental Mex.	20	800
1909	Tamaulipas	84	3450
1862	Mexico	198	5750
1862	+ York Lodge of Mexico	12	500

(*) Bu Localar, İngiltere B.L.'si tarafından tanınmıştır.

Ayrıca, başka Obedyanslara bağlı Localar da mevcuttur, bunların arasında fransız Droit Humain (Kadınlı-Erkekli) Obedyansının Locaları vardır.

Meksika Masonları, bu memleketin siyasi tarihinde büyük roller oynamıştır. Birçok Hükûmet Başkanı, Generaller, Bakanlar, Milletvekilleri, Masondu. Laik eğitim, tarım reformu, kooperatifçilik, insan haklarının ve şahıs hürriyetinin müdafaası için birçok kanunlar, mason KK.'nin eseridir. Ayrıca fakir çiftçilerin korunması ve birçok hayır işleri, yine Masonlar tarafından yapılmıştır.

13.— NİKARAGUA Nüfus : 1.500.000 — Halen Masonluk kapatılmıştır.

1882'de 33 dereceli José Leonard isimli bir K. önce gayri - muntazam bir Loca kurar, bilahare, Yeni Granada B. Locasının patentini alır. Fakat kilisenin hucumları neticesinde, bu L. kapanır.

1898'de başlayan bir isyan neticesinde, Masonluk tekrar faaliyete geçer ve 1907'de Managua şehrinde bir B.L. kurulur. Bu B. Loca'nın faaliyetleri karışıktır ve 1962'de, ancak 4 Loca mevcuttur. Y. Şura 1961'de kurulmuştu. Hâlen, Nikaragua'da Sandinist rejimi (Rus-Küba-Libya) taraftarıdır. A.B.D.'nin desteklediği «Contras» gerillalarile iç harb sürmektedir. Masonluk ise kapatılmıştır.

14.— PANAMA (Nüfus : 2.000.000 — 9 Loca — 400 KK.).

Panama, Yeni Granada Kral Naibliğinin bir parçası idi. İlk Loca, İskoçya B. Locası tarafından kurulur, bilhassa B.A.B. Güney Jüridiksiyonun idaresine geçer. Y. Şura, 1913'te B.A.D. Güney Jüridiksiyonu Y. Şurası tarafından kurulur.

Mevcut 9 Locanın biri İngilizce, diğerleri İspanyolca lisanında çalışır. Locaların ikisi, İskoç Jüridiksiyonu altındadır.

Fransızların inşa ettikleri Panama Kanalı 1902'de B.A.D. tarafından Fransızlardan satın alınır. 1979'da, kanalın hakimiyeti Panamalılara geçer, ve hakları 1999 senesine kadar A.B.D.'ne kiralanır.

Halen, Panama derin bir kriz geçirmektedir. Memleketin kuvvetli adamı olan Ortea 600 Milyon Doları devlet kasasından alıp silah ve uyuşturucu kaçaklığı yapar. Şimdi ise, Sovyet Rusya ve Küba'ya yanaşmak istediğinden A.B.D. tarafından iktidardan alınmak istenir.

15 — PARAGUAY (Nüfus : 3.600.000 — 8 Loca — 750 KK.)

Y. Şura 1871'de (Daniel Ligou Ansiklopedisine göre 1895), B. Loca ise 1893'te kurulur.

Paraguay uzun seneler, ihtilallere sahne olmuş. Birbirini izleyen Diktatörler tarafından idare edilmiş ve komşularile devamlı harb'etmiştir. Halen, Alfredo Stössner isimli bir Diktatör memleketi idare etmektedir.

16 — PERU (Nüfus : 12.000.000 — 146 Loca — 6000 KK.)

İnkaların eski medeniyetinin varisi olan bu memleket, 1532'de İspanyollar (Pizarra) tarafından fethedilmiştir ve ancak 1824'te istiklaline

kavuşmuştur. Masonluk, İstiklal harpleri esnasında başlamışsa da, 1758 ve 1773 senelerinde, iki Fransız Masonun, Enkizisyon tarafından idam edildikleri bilinmektedir. Ayrıca, İspanya ile Napoleon arasındaki harpler esnasında, bazı askerî Locaların mevcudiyeti tespit edilmiştir, fakat bunlar hiçbir yerliyi tekris etmemiştir.

Peru istiklâl harbinden sonra iktidara gelen askerî rejimler, Masonluğa karşı devamlı baskılar düzenlemiştir. İstiklâl kahramanı Sucre K., Yeni Granada Obedyansına bağlı 4 Loca açmıştır. 1852'de, Peru Cumhurbaşkanı Y. Şuranın Hâkim Büyük Amiri olur, ve 1850-1852 senelerinde Don Miguel San Roman B. Üstatlığa getirilir. Bu K., bilâhare Cumhurbaşkanı olacaktır. 1858 Peru Millî B. Locası kurulur fakat siyasi sebeplerden doğan ihtilâf ve kopmalar yüzünden kapanır.

Diğer Lâtin Amerika memleketlerinde olduğu gibi, Peru Masonluğu birçok dalgalanmalar geçirmiştir. Halen de, müteaddit Ritler mevcuttur.

Bugünkü B. Loca 1882'de kurulmuş olanın, Y. Şura ise 1830'da tesis edilenin devamıdır. Peru Masonluğu, gerek siyasi, gerekse yardım-severlik sahalarında çok faaldir.

17 — PORTORİKO (Antilles adaları) Nüfus : 4.000.000 — 71 Loca — 4000 KK.)

1511 yılında bir İspanyol müstemlekesi olan, 1898'de B.A.D. devletlerine bağlanır. 1952'de, Amerika himayesine müstakil bir devlet haline gelir. İspanyol işgali altında olduğu müddetçe, Portoriko'da Masonluk, katolik kilisesinin devamlı baskısı altında olduğundan, faaliyetleri 1850'e kadar çok mahdut kalmıştır.

1859'da Venezuela B. Meşriki, 1 Loca kurduğu gibi, Küba B. Locası 2 Loca ve İspanya B. Meşriki birkaç münferit Loca kurarlar ama Masonlar polis tarafından takibata uğrar. Fransa ve İngiltere'de, hapse atılan KK'in serbest bırakılması için araya girer. Portoriko Millî B. Locası kurulur fakat B. Üstat Palmer başta olmak üzere, birçok KK. haps'edilir ve ancak müstakbel VII. Edouard olan, Galler Prensinin müdahalesiyle serbest bırakılırlar.

1888'de, Localar resmi birer dernek olarak kabul edilir, fakat Belediye Reislerinin çalışmalara katılma şartı ile sürüldüğünden, Masonluk uykuya girer.

1898'da ada İspanyol hükümranlığından kurtulunca ve Amerikalıların himayesinde, Masonluk yine faaliyete geçebilir.

1942'de «Portoriko B. Meşriki» kurulur. Bu Obedyans kiliseye karşı olup, Kastro rejimine sempati gösterir. 12 erkek L.'si, 2 de kadın Locası mevcuttur.

Hâlen çalışmakta olan Portoriko B. Locası 1885'te kurulmuştur. Millî bir Y. Şura yoktur. Portoriko'da çalışan yüksek dereceli Atölyeler A.B.D. Güney Jüridiksyonuna bağlıdır.

18 — SAN SALVADOR (EL SALVADOR) Nüfus : 9.000.000 — 15 Loca — 600 KK.

(Cuscatlan B.L.'nin kuruluşu : 1912 — Y. Şura kuruluşu: 1960)

1821'de Meksika İmparatorluğuna bağlanan San Salvador, 1824'te Orta Amerika Federasyonunun bir parçası olmuştur. Federasyon 1839'da dağıldıktan sonra, San Salvador 1865'te istiklâline kavuştu, 1909'da A.B.D. himayesine girdi.

1960'ta askeri diktatörlük rejimi başladı ve memleket 1981-1984 arası büyük siyasi karışıklıklara sahne oldu. 1984'ten beri, Jose Napoleon Duarte Cumhurbaşkanı mevkiini işgal ediyor.

Masonluk, San Salvador'a erken tarihlerde girmiştir fakat 1872'de Zaldanon isimli bir piskopos tarafından tel'in edilmiştir.

1898'de, ilk San Salvator B. Locası kurulmuş ve, daha sonra, 1908'de ikinci bir B. Locanın kurulduğu görülmektedir. Bu iki Loca, 1912'de «Cuscatlan B. Locası» ismi altında birleşmiştir. Lâtin Amerika memleketlerinin birçok Devlet Başkanı, bu B. Localara tâbi Localarda çalışmıştır :

San Salvadorlu 2 Devlet Başkanı

Panamalı bir Devlet Başkanı

Ekuadorlu bir Devlet Başkanı

San Salvador Y. Şurası 1960'ta tesis edilmiştir.

19 — URUGUAY (Nüfus : 3.000.000 — 51 Loca — 3.000 KK.)

(B. Loca kuruluşu : 1930 — Y. Şura kuruluşu : 1840)

İspanyollar tarafından fethedilen bu ülke önce Lima krallığına, sonra da (1778) Buenos Aires krallığına katılmıştır.

1814'te istiklâline kavuşan Uruguay 1818'de Brezilya'ya yenilerek ilhak edilmiş ve 1827'de tekrar müstakil bir devlet haline girmiştir.

1933-1984 Diktatörlük rejimlerle idare edilen Uruguay ancak 1984'ten sonra liberal bir idareye kavuşmuştur.

İlk Loca, 1827'de G.O.D.F. tarafından kurulmuştur bundan sonra Pensylvania ve Brezilyalı Localar açılmıştır. 1840'ta Uruguay Y. Şurası, Brezilyalılar tarafından tesis edilmiştir.

1856'da Uruguay B. Meşriki kurulur fakat 1930'da görülen bir kopma neticesinde «Uruguay Sembolik B. Locası» doğar. 1932 senesinde B. Meşrikin daha nüfuzlu olduğu görülmektedir : B. Meşrik : 36 Loca — 2500 KK.

B. Loca : 21 Loca — 750 KK.

Bu iki obedyans 1940'ta «Uruguay B.L. ismi altında birleşirler.

İngiltere B. Locasına, İtalya B. Meşriğine ve G.O.D.F.'a bağlı bazı Locaların, ayrıca Uruguay'da faaliyet gösterdiği bilinmektedir.

20 — VENEZUELA (Nüfus : 7.000.000 — 91 Loca — 4.000 KK.)

(B. Loca kuruluş tarihi : 1824/1985 — Y. Şura : 1840)

İspanyollar tarafından keşf edilip işgal edilen Venezuela, Kolombya, Ekuador ve Panama gibi Yeni Granada Kral Naibliğinin bir parçası idi. Venezuelanın Masonluk tarihi, tipik bir Latin Amerika memleketi tarihidir. Yani memleketin siyasi tarihi gibi karışıktır.

1797'de, Fransız İhtilâlinde mühim bir rol oynamış olan Francisco de Miranda isimli bir Mason, Orta Amerika'daki İspanyol topraklarının İspanyollardan kurtarılmasını amaçlayan Paramasonik bir gizli cemiyet kurar. 1806'da bir denizden çıkarma teşebbüsünde bulunursa da, geri püskürtülür ve «Bölgesel bir Amerika B. Locası» kurar. Bu Locaların esas maksadı, kurtuluş faaliyetlerini Masonluk sıraları arkasında gizlemektir. Bu Cemiyetlerde çalışanların çoğu Lâtin Amerika'nın hürriyet kahramanlarıdır : San Martin, Carlos de Alvear, Simon Bolivar, Sucre KK. gibi. Yeni Granada'dan, rejim aleyhtarı komplolar hazırlamak suçundan sınır dışı edilen İspanyol Cumhuriyetçiler de, bir İngiliz adası olan Trinidad'daki Localarda toplanıp memleketlerinin hürriyeti için faaliyet gösteriyor.

Venezuelada kopan ihtilâl hareketinin başında Bolivar ve Miranda

KK. vardı ve Venezuelanın hürriyeti 1811'de ilân edilir ve ilk millî anayasa aynı zamanda kabul edilir.

Cartagena'da çalışan ve 1808'de açılan ilk Loca KK. arasında José Maria Garcia ve Rodriguez Torices (Cartagena Valisi) de bulunuyordu. Bunlar 1816'da İspanyollar tarafından kurşuna dizilmiştir.

İspanyollar 1816'da büyük bir askerî güç toplayıp Venezuelaya geri döner fakat zamanında kaçmış olan Bolivar K. 1819'da Yeni Granada'ya çıkar ve Kolombya'yı kurtarır. Sucre K. aynı zamanda Ekuator'ün kurtarıcısı olur.

Bolivar'ın emrindeki Mason subaylar, memleketin her tarafında Mas. Mabetleri açar.

1818'de birçok Amerika Locası çalışmakta iken, 1821/22 senelerinde Büyük Kolombya'da müteaddid Localar ve New-York Y. Şurasına bağlı Rozkruva Şapitreleri açılır.

1824'te, Caracas'ta bir «Büyük Kolombya B. Meşrik» bir de Y. Şura kurulur. Hemen de bütün büyük vatanseverler, bu Localarda toplanır.

Büyük Kolombya Milli B. Meşriki, Bolivar tarafından kurtarılmış olan Peru ve Şili Localarına patentler dağıtır.

1828'de, bazı Masonların kendisine karşı komplo hazırladıklarını öğrenen Bolivar, bütün gizli cemiyetlerin faaliyetini durdurur. Masoluk da uykuya dalar.

1830'da Peru kendi millî Y. Şurasını kurar. Aynı tarihte de Venezuela Büyük Kolombya Federasyonundan ayrılır ve 1838'de kendi B. Locasını ve Y. Şurasını kurar (bu Y. Şuranın ilk Hakim B. Amiri, Venezuela Cumhurbaşkanı idi). Bu iki Obedyans birleşerek «Venezuela Milli B. Meşriki» kurar.

1847'de, kopmalar başlar, ve bir «Venezuela B. Meşriki» tesis edilir. Venezuela Milli B. Meşriki ile Venezuela B. Meşriki 1865'te birleşir ve Venezuela Milli B. Meşriki adını alır.

Bu arada, Venezuela'da kölelik kaldırılır.

1882-1884'te Venezuela Milli B. Meşrikinde, yine ihtilaflar, kavgalar ve ayrılmalar olur. Esasen memleketin içinde, Mason grupları tarafından idare edilen devamlı siyasi karışıklıklar mevcuttur.

1877 yılında, Cumhurbaşkanı Antonio Guzman Blanco K., birçok antikerikal ve sosyal kanunlar çıkartır. Onu takip edenler de, kendisi gibi Masondur. 1916'da Venezuela Milli B. Meşriki kendi kendini fesh'eder ve yerini «Venezuela Devletleri B. Locası»na ve bir Y. Şu-
raya bırakır.

Bu Obedyansta da 1920'de ayrılık olur ve iki B. Loca doğar :
— Puerto Cabello B. Locası.

— Doğu B. Locası.

Bu ayrılık 1926'ya kadar devam eder. O tarihte, iki B. Loca birleşerek, «Venezuela Birleşik Devletleri» B. Locasını kurar.

1957'de bu B. Locada da yeni ayrılık hareketleri başgösterir ve yeni bir B. Loca kurulur. Bu iki B. Loca ayrı ayrı çalışır. Türkiye B. Locası Venezuela Birleşik Devletleri B. Locasını tanımaktadır. Gayrimuntazam olan ikinci teşekkülün daha zayıf olduğu bilinmektedir.

Venezuelada ayrıca Memphis-Misraim Ritinde çalışan atölyeler mevcuttur. Sir Walter Ralleigh'in de aradığı altın deryası ELDORADO'nun, Venezuela'da olduğu zannedilmektedir. Venezuelalı KK.'lerimizin, altın madenini bizim gibi, saf ruhlarında aramalarını, ve Kardeş kavgalarından en nihayet vazgeçmelerini içten temenni ederim.

Referanslar : Larousse 1988

Internationales Freimaurer - Lexikon (Eugen Lennhof)
Dictionnaire de la Franc - Maçonnerie (D. Ligou) 1987
List of Lodges (Masonic) - Türkiye Büyük Locası 1987
Masonluk tarihi... (M. Fuat Akev - Mimar Sinan Yayını No. 10)

Türkiye Y. Şurası arşivleri.

Hür masonluğun Latin Amerika'nın Bağımsızlığı ve Kolumbya'nın siyasi tarihi üzerine etkisi.

(M. Fuat Akev — Mimar Sinan No. 51).

Türk Masonluğu ile İlgili Bir Anı

Fuad GÖKSEL

Nakledeceğim anılar, önde gelen müsteşrik ve bilim tarihçimiz rahmetli Abdülhak Adnan Adivar (daha ünlü adı ile Doktor Adnan Bey) tarafından Masonluk hakkında ve kendi masonluğu hakkında, hasta yatağında, şahsen bana söyledikleridir. Aynen aktarıyorum :

Sanırım 1955 yılı baharı idi. Bakırköy'deki İstanbul Üniversitesi Psikiyatri Kliniğinin «Ensülin tedavisi» servisinde Asistan olarak çalışıyordum. Oradaki işim, tedavi amacı ile hastaları insulin komasına sokmak ve sonra hayata döndürmek idi. Oldukça tehlikeli olan, o zamanki, bu tedavi şekli çok uyanık olmayı

ve insulin azlığı ve çokluğu arazlarını çok iyi tanımayı gerektiriyordu. Bizler de bu işe iyice alışmış idik.

Bir sabah klinik direktörümüz, rahmetli hocam Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel beni odasına çağırды ve şu görevi verdi :

«Doktor Adnan Bey benim hocamdır; şimdi hasta. Ağır bir kalb hastalığı var, bu gün Kâzım İsmail'in (Ord. Prof. Dr. Gürkan) kliniğine yatırıldı. Kendisi apne (nefes darlığı) krizleri geçiriyor, morfinle müdahale de hemen hemen imkânsız; çok zayıf ve bitkin... Düşük dozda ensülinle iştahını açmağa ve biraz toparlanmasını sağlamağa

çalışacağız. Şimdi sen ilâçları, malzemeyi al, Cerrahpaşa'ya git ve işe başla. Bundan sonra orada kalacaksın...»

Gittim.

Rahmetli Adıvar, rahmetli eşi ile birlikte bir odada kalıyordu, o gün yatırılmıştı.

Ziyaretçileri odasına almama emri almıştım. Gelenleri içeri haber veriyor, pek yakınları ise içeri bırakıyordum.

İlk ziyaretçiler, rahmetli Rauf Orbay, daha sonra da Kâzım Taşkent ve tanımadığım bir bey oldu. Her biri kısaca «geçmiş olsun» deyip gittiler. Rahmetli «Hoca»ya (yani Adıvar'a) daha önceden de pek büyük bir saygım vardı; hem saygılı, hem sıcak olmağa çalışıyordum. İztirab içinde olan hoca bana çabuk ısındı ve bu içtenliği ölümüne kadar sürdürdü.

İlk birkaç ziyaretçiden sonra bana :

— Bu adam kimdi, biliyor musun?

— ...?

— Masonların Üstâdını Âzamı (o gelen bey rahmetli Fuat Hulusi Demirelli imiş).

— Hocam galiba siz de masonsunuz?

— Bana saygıları vardır... Hat-

ta kırmazlar... Sen mason olmak ister mi idin?

— Hayır hocam... Düşünmedim.

Bu anekdot fazla uzamadı.

Önce bir ay kadar hastanede, sonra da Kosko'daki evlerinin yatak odasında hoca ile ben (arada bir de iki Asistan arkadaşım) geceli-gündüzlü beraber olduk. Benimle arasındaki ilişki tam anlamı ile bir baba-oğul ilişkisi örneği idi. Hoca (ve tabii bu arada ben de) çok ızdıraplı günler ve aylar geçirdi. Biraz nefes alabildiği saatlerde benimle (her şeyi) konuşur ve Cumhuriyetin ikinci sahifesindeki makalelerini bana dikte ederdi. Bu, ölümüne kadar sürdü.

Rahmetli Hoca'nın ağızından yalan çıkmazdı. Buna yüzde yüz inanıyorum. Hoca'nın fikir namusu ünlü idi, hakikatı aramayı zevk edinmiş, sahtekârlıktan nefret eden bir adamdı; bunu herkes bilir. Doğruyu açıklamak mümkün değilse, susardı.

Bana çok şeyler anlattı, hemen hiçbir sorumu cevapsız bırakmadı, sustuğu pek nadir olmuştur. Bu konuşmalarla ilgili ufak notlar almama izin istedim, verdi. İleride yayınlama dileğime de karşı çıkmadı.

Arada otuz yılı aşkın bir süre geçti. Bu anılar inşallah birgün

topluma sunulacaktır. Hocanın müsaadesini aldığım için rahatım. Aksi takdirde, bir müdâvî tabip olarak bunları açıklama imkân yoktu, bütün konuşulanlar benimle birlikte mezara girerdi.

Şimdi Masonlukla ilgili anılara devam ediyorum :

— Hocam siz mason musunuz?

— Ben mason oldum. Çırak oldum, refik oldum üstad oldum.

— Kaçınıcı derecesindeyiz?

— Üç... Sonra gitmedim.

— Masonluktan çıktınız mı?

— Masonluktan çıkılmaz, çalışmıyorum artık.

— «Uykuda» mı diyorlar?

— Evet ben «frère dormant»ım. Bir süre devam ettim, sonra ters bir şey oldu, gitmedim.

— Ne oldu?

— ... Birileri birşeylerden menfaat bekledi, ben de karşı çıktım.

— ...?

— Şöyle oldu. Beyoğlu'nda bir terzi Mir vardı [Tokatlıyan'ın üstündeki Mir Coutereau?], bunu mason yapmak istediler.

— Kötü bir adam mı imiş bu?

— Yoo! Ne bileyim ben. «Niye

alıyorsunuz bunu, sebebi ne?» dedik... Efendim, bu zât Şehzâdelerin terzisi imiş. «Sarayda nüfuzumuz olur» dediler. Benim prensipime sığmadı. Oradan çıktım, bir daha da gitmedim.

Bir başka gün :

— Hocam masonlar işaretleşir birbirini kollarmış, bu doğru mu?

— Evet işaretle birbirini tanır, elinden gelirse yardımlaşırlar.

— Başkalarının hakkına yazık değil mi?

— Olamaz, maksat hak çiğnemek değil, hakka riayet esastır. Elinden gelirse biraderine yardım edersin. Hatta ben bundan yararlandım.

— Nasıl oldu?

— Harbi Umûmide ben Tıbbiye'nin Müdürü idim. Kömür bitti, Hükûmet parayı ödemiyor, gırtlığa kadar borç... Müteahhitler de kömürü vermediler. Koskoca Haydarpaşa'daki Fakülte Binası... Çocuklar, hastalar donuyor. Müteahhidi makamıma çağırdım. Foti Mangolis adında zengin biri imiş. Kapıdan girer girmez işareti çaktım. Adam mason çıkmaz mı? Hemen çıkıştım: «Yahu bu nasıl biraderlik? Ben burada evlâdı vatani, hastaları donduracak mıyım?..» Kömür geldi. Harbiye Nezaretinde, sarayda herkes titrerken Haydarpaşa ısındı.

Şu anda hatırıma gelen masonik anıları nakletmiş bulunuyorum. Yakın tarihimizde kilit rolü oynamış birkaç kişiden biri olan ö-

nemli bir şahsiyetin masonlukla ilişkisini ve bu kuruma bakış açısını aydınlatır umudu ile takdim ediyorum.

X Yüzyılda İhvan-üs Sefa Cemiyeti

Emin Esat KADASTER

Kelime anlamı olarak ihvan : Kardeşler demektir. İhsan-üs Safa da Safa kardeşleri, gönül kardeşleri, aynı düşünceden birbirine bağlı gönülden bağlı kardeşler anlamında yorumlanabilir. Orhan Hançerlioğlunun «Felsefe Sözlüğüne» göre, İhvan-üs Safa, eski Yunan eğitim ve öğretim ilkelerini benimseyen daha çok Yeni Eflâtuncu görüşün etkisi altında X yüzyılda Basrada ortaya çıkmıştır. Yeni Eflâtuncu görüşü İsaac Asimov «Bilim Rehberi» adlı eserinde şöyle belirtiyor.

Roma dönemi Yunan filozofları, doğa felsefesinden uzaklaşarak, ahlâk felsefesinin ince zevklerine yöneldiler. Eski felsefe döneminin en son gelişimi oldukça mistik bir Neo Platonizm olup M.S. 250 yılında Platinus tarafından formüle edildi. M.S. 200 — M.S. 1200 yılları arasında felsefeyle uğraşanlar 1200 yılına dek tamamen ahlâk felsefesiyle uğraştılar.

Yeni Eflâtuncu görüşü kısaca özetledikten sonra yine konumuza dönelim. İhvan-üs Safa aslında dışa kapalı bir kuruluş. Neden Basrada, ortadoğuda ortaya çıkmış? Çünkü ortadoğu o devirde, çeşitli fikirler, felsefeler, dinlerin çakıştığı bir bölge. Buralarda daha önce Budizm söz konusu olmuş, Zen Budizm söz konusu olmuş Musevilik Hristiyanlık, İslâm, bölgede hakim olmuş.

İşte bu devirde İhsan-üs safa da birleşenler insan ruhunun ölüm-süzlüğüne inanmışlar. Karşılıklı yardımlaşma ve eğitim ile ruhlarının arınacağına inanmışlar. Görüşlerine göre, bir insanın kötülüklerden, geçici eğilimlerden sıyrılıp mutluluğa kavuşturucu ahlâk ilkesine kavuşması için bilgi gereklidir.

İhvan-üs safa cemiyetine herkes giremiyor. Cemiyete giriş için bazı şartlar konmuş. Şartlar şunlar. Erkek olmak, hür düşünceli olmak, cemiyette saygın kişiliği olmak, ayrıca dürüst olmak. Adayın karşılıklı yardımlaşma konusunda yemin etmesi gerekiyor. Cemiyete giriş töreni var. Aday giriş töreninin yapılacağı yere gözü bağlı olarak geliyor, gözleri açıldıktan sonra aday diğer cemiyet üyelerine iple bağlanıyor ve törenin nihayete ermesinden sonra herkes yeni girenleri öperek tebrik ediyordu.

İhvan-üs safa dört öğrenim derecesine ayrılıyordu.

1. derece — 12-30 yaş arası gençlerin katıldığı bu bölümde, katılanlar, rehberlerinin sözlerine uyarak, onların gösterdikleri yolda ilerleyip düzenli bir nefis eğitimine alıştırlardı.

2. derece — 30-40 yaş arasında olanların girdiği bu bölümde, dünya ile ilgili felsefi bilgiler, hayatın amacı, nereden gelinip nereye gidildiği öğretilirdi.

3. derece — 40 ilâ 50 yaş arasındakiiler ilahi bilgiler üzerinde çalıştırlardı. Birtakım ilahi sırları öğrenir ve çok büyük saygı görürlerdi. Bu derecede Allah kavramı öğretilir, ve bu dereceye Peygamber seviyesi de denilirdi.

4. derece — 50 yaşından yukarı olanların girdiği bu dereceye yükselenler, «Melâike-i Mukarribin» denen tanrıya en yakın melekler arasında sayılırlardı. Kişi artık Allah'a yakındır, Allahla düşünsel veya ruhsal olarak temas halindedir ve mutludur. Bu derecedekiler içinde bulunduğumuz âlemin ve şariat kanunlarına bağlı bütün olayların üstünde değer taşırlar.

İhvan-üs safanın görüşleri ve felsefesi «Resail» —dergiler, kitapçıklar— adlı 52 adet kitapçıkta toplanmıştır. Her aday bu broşürdeki bilgileri sindirmedikçe bir üst dereceye çıkması mümkün değildi. Bütün kitapçıkları burada anlatmak çok uzun zaman alacağından ben burada bazı önemli risaleleri kısaca özetlemek istiyorum.

Allah hakkında risale : İnsanlar ve dünya Allaktan zuhur etmiştir. Sonunda herşey Allah'a dönecektir, ama nasıl dönecektir, kemale eriştiği zaman. Kemale erişmemişse erişinceye kadar gidip gelecektir. İhvan-üs safacılar dünyaya birden fazla gidiş gelişi kabul ediyorlar. Burada Eflatuncu felsefeyle paralellik kurulabilir. Allah'la insan arasında «akıl» bir köprüdür. İkinci bir köprü var o da gönül köprüsü. Gönül köprüsü olmayınca, gönülden birşey hissetmedikçe Allah'a tam varılamaz.

Bilgi hakkında risale : Duyular insana kendinden daha aşağı katta bulunan varlıkların bilgisini verir. Duyularla («insanın beş duyusu vardır») akıl birleşince kişinin madde bilgisi mümkündür. İnsan kendinden üstün varlıkların bilgisini ise sezgi, gönüsel akıl veya kanıt-lama, «el'buhran» yoluyla elde eder.

Dünyada kötülüğün kaynağı bilmemektir. Kimseyi kötü bir iş yaptı diye kınayamayız çünkü o kötülüğü yapan cahildir. Kızmak kınamak, horgörmek bizim cahilliğimizin eseridir. Hiçkimse, bazı maraz karakterler hariç, kötülük yapmaz. Bilerek isteyerek kötü olmaz. Ama cahildir. Akıl ve sezgi yoluyla insan kendi nefsini öğrenir tanır. Bu, insanın kendini bilmesidir.

Burada XII. yüzyıl düşünürleri Yunus Emre ve Mevlânaya değinmeden geçemeyeceğim. Bakın Yunus Emre ne diyor :

İlim ilim bilmektir.

İlim kendini bilmektir.

Mevlâna ise, bilgi insanı diğer varlıklardan üstün kılar diyor. Evrenin tüm varlıkları arasında bilgiye ulaşmış tek varlık insandı. Mesnevîde ifade edildiği gibi, insanın yarısı ayıptan, yarısı gayıptandır. Mühim olan insanın ruhu ve yüceliğidir. Bu da onun gayıp tarafıdır. Mevlânaya göre üç türlü yaratık vardır. Melek, İnsan, hayvan. İnsan hayvandan üstündür. Aklını kullanamaz, ruhun yüceliğini hissetmezse hayvandan daha aşağıdadır. İnsan melekten daha aşağıdadır fakat nefsini aşmayı becerir ve kendini bilirse melekten de üstün olur. Kısaca, en gerçek bilgi nefsin bilgisidir, insanın kendini bilmesidir.

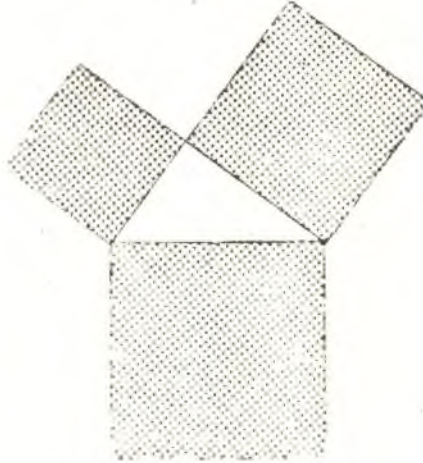
Ahlâk hakkında risale : Ahlâkın amacı kişiyi kötü eğilimlerden kurtarmaktır. Yalnız bilme, kupkuru bir ağacı ifade eder. İnsan dav-

ranışlarını ahlâki bilgilere göre yönlendirmiyorsa, kuru bir ağaçtan başka birşey değildir. İnsan kendisi için istediğini herkes için isterse, konuşurursa, mücadele ederse o zaman ahlâklıdır.

Özgürlük hakkında risale : Risalede şunlar var. Özgürlük başkasının ölçüsü ile kaimdir. Tek kişi özgür olamaz çünkü bir kişinin özgür olması diğer kişinin özgürlüğü ile orantılıdır. Özgürlükte başkalaşma vardır. Şayet standart, tek düze, tek boyutlu insanlar söz konusu ise orada özgürlük yoktur.

Doğruluk hakkında risale : Doğruluk insanın içinin ve dışının bir olmasıdır. İçi ve dışı arasında fark yoksa, içini aynen aktarabiliyorsa, kişi doğrudur. Aksi halde iki yüzlüdür, riyakârdır.

Bazı önemlilerinin özetlendiği bu risaleleri hazırlayanlar arasında, El Mukaddesi, Ebul Hasan, Ali Bih Harun El Zencani, E Avfi, Zeyd bin Rif'a gibi X yüzyılda yaşamış düşünürler vardır.

Ölüm Bizim İçin Bir Son Değildir

Nail GÜRELİ

Sembollerimizden ve Üs.: Muh.:’in veciz sözlerinden algıladığımız gibi, insan öldükten sonra da eserleriyle yaşamayı sürdürür. Ölüm dediğimiz olayla —ki, biz ona ölüm de demiyoruz, ebedî meşrika göçme diyoruz— ebedî meşrika göçle yaşamın sürekliliğinde yeni bir aşama başlar. Göç edilen âlem yokluk değildir.

Ölüme, zamanın sürekliliği içinde üzüntüyle bakmayız.

Aslolan sevgidir ve sevgi ölümden de güçlüdür, yaşatan ve sürdürendir. Eşitliği, kardeşliği, özgürlüğü, yardımlaşmayı sürdüren bir temel güçtür sevgi...

Ölümün göreceli gerçeği, fizik yanı dahi, sevgiden kaynakla-

nan «tesviye üzerindeki eşitlik» sembolizmasının somut bir açıklamasıdır. Haricî gözle baktığımızda dahi, eşitlik ilkesi, egemenliğini bir kez daha kanıtlamış, ölümden herkes tesviye üzerindeki gibi eşit kılınmıştır. Tekâmül yolunda; gelişme ve olgunlaşma yolunda bir aşama olan ölüme üzülmeyen, yığılıca kapılmanın yeri yoktur. Yeter ki, insan ömrü gelişme ve olgunlaşma yolunda harcanmış olsun. İşte aziz kardeşlerim, bir M. da yaşamını gelişme ve olgunlaşma yolunda değerlendirdiği için ve... insanın ölümlü, insanlığın ölümsüz olduğu inancıyla insanlık mabedinin inşasına çalıştığından, ölümden keder duymaz, ölümlü durmaz.

Akla ve hakikata yönelmiş insan için ölüm; benliğini tanımaya, onun üzerine eğilmeye, onu geliştirmeye bir etkidir. Çünkü, yaşamın belirli bir süreyle sınırlı olduğunun bilincindedir ve bütün yapacakları, bırakacağı eserler bu yaşamın içinde olmalıdır.

Asla unutmamalıdır ki, insan ölümlü, fakat insanlık ise ölümsüzdür. Bize düşen insanlık için çalışmaktır.

«Ölümlü dünya» anlayışıyla aldırılmaz, sorumsuz, durağan, kâderci bir tavır, insanı tekamül-den, üretkenlikten uzak tutar ve ilkelikten öteye pek götürmez. Kendini insanlığın ölümsüzlüğüne adayan kişi, ölmeyecekmiş gibi çalışır; eser yaratır, üretir, yaşadığı topluma katkıda bulunur, sürekli dayanışma içinde bulunduğu çevresinde iyilik, güzellik, yardım saçar. Bir başka deyişle, insanlık mabedinin inşasına katkıda bulunur.

İnsanlık mabedinin inşasına çalışırken unutmayacağız ki, insan öldükten sonra da yaşama-ya devam eder. Sırası gelince hepimizin gideceği o âlem yokluk değildir, çünkü bir kez var olan bir daha kaybolmaz. Bir insanın madde âlemindeki yaşamında insanlık mabedinin inşasına koyduğu bir taş, ondan sonra sürüp giden hayata da katılarak varlığını sürdürür.

Ölüm düşüncesi sevgi ve dinamizm getirmelidir. Sevgiyle beslenen kardeşlik, özgürlük, adalet ve yardımlaşma anlayışıyla; yorulmadan, yılgınlığa kapılmadan çalışmalıyız.

Bedenin faniliğinin yanısıra, ruhun ölümsüz olup olmadığı tartışmasını da bir yana bırakarak, insanlığın ölümsüzlüğü inancıyla, eserlerin kalıcılığı gerçeğiyle yaşama bağlanmalıyız. Ölümü bir son olarak görmemeli, karamsarlığa kapılmamalıyız. Ölüm, insanlığın ölümsüzlük galerisine daha çok eser katma ve insanlığı daha zenginleştirme yolunda bir dinamo olmalıdır. İnsanın önünde bir hedef belirleyen, yaşamının süresi içine bir amaç yerleştiren —bu süre içinde, yani yaşam boyunca insanı üretmeye, sevgiye, iyiye, güzele mecbur eden— bir dinamo olarak göremez miyiz ölüm denen noktayı...

İnsanı yaşatan, yaratmayı doğuran bir dinamo... Bir enerji çekirdeği, bir yaşam tohumu... Bütün yaradılışları ve insanın da doğumunu getiren tohumdaki hikmet, ölüm.

Doğumla birlikte mutlak kabul edilmesi gereken fiziksel bir gerçek, ölüm...

Ölümsüzlüğün sonsuz ufuklarını açan bir aşama, belki bir perde, ölüm...

Belki parça parça bunların toplamı; kâmil insanı ölüme soğuklukla değil, soğukkanlılıkla baktırıyor... Sıcak sevecenliklerle örülmüş aklı hikmetle yaklaşıyor.

Bu akli hikmet, bu gerçeği arama inancı değil midir ki, ölümlerle herşeyin bitmediği yoluna bizi götürüyor ve bu yolda adım atmamızı, ilerlememizi sağlıyor.

İşte bu düşüncelerle; insanlığın ölümsüzlüğü inancıyla, ebedi meşrika göçmüş aziz kardeşlerimizin insanlık mabedinin inşasına katkılarını yaşıyor ve yaşıyoruz.

Ve işte ölümden korkmadan, yılmadan üzüntüye ve yılgınlığa kapılmadan insanlık mabedinin inşasında çalışmaya, hakikati aramaya devam ediyoruz.

Masonluk ve Müzik

Faruk ERENGÜL

İnsanın kişisel yaşamı içinde ve de toplumların kaynaşma ve yönlendirilmesinde müziğin ne kadar önemli bir yeri olduğunu hepimiz biliriz. Geniş kitleleri, askerleri, sporcuları galeyana ve kazanma azmine götüren marşlar, şarkılar, havalar vardır. Bu yüzdendir ki, her milletin milli marşı ve pek çok kitlelerin özel marş ve havaları birlik ve dayanışmanın sembolü olmuşlardır.

Pek tabiidir ki, sinesinde bu kadar çok kültürlü insan ve de besteci bulunduran masonluğun da kendine özgü bir müziği olması gerektirdi. Nitekim mevcuttur, hem de çok zengin bir seviyede. Aklıma geliveren bir kaç mason besteci ve müzisyenin ismini sayıvereyim: 1786 Masonik İskoç Riti Anayasasının banisi ve aynı zamanda Prusya İmparatoru ve besteci Frederik II, USA devlet başkanı ve müzisyen Benjamin Franklin, Haydn, Wolfgang Amadeus ve babası Leopold Mozart'lar, Cherubini, List, Sibelius, Franz Abt, Aubert, Carl Philippe Emanuel Bach (büyük Bach'ın oğlu), Claude Balbastre, İrving Berlin, Boildieu, Boito, Charpentier, Cassadessus, Paganini, Clerambault, Damrosch, Francoeur, Pierre Gaveau, Geminiani, François Giroust, Gossec, Gretry, Himmel, Kayser Max Dubois, Koussevitsky, Kreutzer, Henri Joseph Taskin, Lortzing, Meyerbeer, Eric Satie, Jean Jacque Rousseau, Viotti gibi masonluğu kesin bilinenler, ve daha az tanınmış bir çokları, ve de, Beethoven, Berlioz,

François Couperin, Leo Delibes, Gluck, Mendelssohn, Puccini, Rameau, Salieri, Schubert, Wagner gibi mason olduğu şüpheli olanlar. Meselâ Beethoven'in «Marche Maçonique», «Opferlied (Chant du Sacrifice)», «Lied für die Loge d.F. C.O.B. (Chant pour la Loge des Frères Courageux à l'Orient de Bonn) ki: Kardeşler, ellerinizi ittihat zincirimize uzatınız diye başlar», «3. derece yükseltme töreninde kullanılması gerekli olan (—biz de kullanıyoruz—) op 59 Fa. maj. kuartetin Adagio'su», «Schiller'in neşe kasidesi üzerine bestelenen 9. senfoninin koral kısmı gibi eserler yazmış olması bazı çevrelerce kendisine mason olduğu iddiaları yakıştırmalarına sebep olmuştur. Kreutzer sonatı ithaf ettiği dostu Versaille Locasından Rodolfo Kreutzer B.:, Wegeler B.: ve daha bir çok mason dostlarıyla münasebetleri, bu eserlerin doğuşunda etkili olmuş olabilir. Bence Beethoven gerçekten bir masondur, fakat, önlüksüz bir mason. Zira; önlüğü olsaydı, bir yerlerde matrikül kayıtları olur, ve, locası kendisine iftiharla sahip çıkardı. En azından Mozart B.: 'e olduğu kadar. Mozart'ın «Zur Gekrönten Hoffnung Locası» ile ilişkilerine ait kitaplar dolusu bilgi, belgeleriyle birlikte günümüze kadar gelmiştir. Beethoven'e ait neden hiç bir somut delil yok? Dolaysile, mason olduğunu iddia edenler olmasına rağmen, sahip çıkan hiç bir Loca yok. Aynı şehirde oturan ve yakın ilişkileri olan Goethe'ye Locası iftiharla sahip çıkarken, hiç bir loca, elinde matrikül kayıtları olsa, bu büyük şeref hakkını dünyaya duyurmamalık etmezdi. Bu durum bana, yaşanmış şu olayı hatırlattı: Bir tarihte Malatya'da bir tarikat şeyhi çok büyük şöhret yapmış, ünü her tarafa yayılmış. Müritlerinden biri bir gün İstanbul'a gelmiş, aynı tarikat dergâhlarında sohbet ederken; «bizim şeyh mucize sahibidir, havada uçar» demiş. O tarikat ehlinde bir ihvanın kafası buna takılmış, taa Malatya'ya kadar gitmiş, uçan (!) şeyhi bulmuş ve «—Sen uçarmışsın öyle mi?» diye sormuş. Şeyh gülümsemiş: «—Yok canım, ben uçmam, ama, müritlerim beni uçururlar». Müzik; masonik çalışmaların ritüelik bir ögesidir ve asla terkedilemez. Bunun en güzel örneğine 29 Nisan 1965 günü İskoçya B.L. tarafından T.B.L.'mizin consecration'unun yapıldığı törende şahit olduk. B.Ü. Lord Bruce töreni yönetirken, kendi görevini yürüten Büyük Sekreter Alex Buchan B : de yeri geldikçe, A mâbedinde duran hurda armonyumun başına koşuyor ve bir şeyler çaldıktan sonra tekrar âcilen vazifesinin başına dönüyordu. 1957 yılında Edinburg'ta olduğum sırada tanıştığım ve şahsî dostluk kurduğum Alex Buchan B.: 'e törenden sonra tebrik ve teşekkürlerimi sunarken,

«müzik için ayrıca çok yorulduunuz» dedim. Verdiği cevap, kulaklarımıza küpe olmalı: «—Ritüelde bu müzikler var, bunları duyurmadan tören geçerli olmazdı ve bunu benden başka yapacak kimse yoktu.» Yurtdışında katıldığım çalışmalarda daima gördüm ki: mâbette bir org var, hattâ Londra'da her mâbede ait yemek salonunda dahi. Fransa'da ve İsviçre'de ise orgla birlikte 5-6 müzisyen mason B.'. 'den oluşan bir «Colonne d'Harmonie» mevcuttur. Organist ve müzik görevlileri seçimle belirlenir ve görevliler listesinde yer alır. Ritüelde yeri gelince, belirli müzik başlar ve aynı anda bütün kardeşler ayağa kalkarak koro halinde ritüelik müziklerini icra ederler. Bunun, Kardeşlik zincirini ne kadar pekiştiren ve güzelleştiren bir rolü olduğunu tasavvur edebilirsiniz.

Bizde ise, yakın zamana kadar ritüelik müzik zorunluğu ihmale uğramış durumdaydı. Kimi localarda hiç bir müzik faaliyeti olmazken, bazılarında da bir kardeşin, genellikle belirli bir tek müziğin, çoğu defa Bach re min toccata ve füğ'ünün teyp kaydını başlatıp durdurarak bu görevi ifaya çalışırdı. Bunun düzeltilmesi için o zaman ki B.Ü. Nafiz Ekemen K.'. 'i ısrarlarımla adeta taciz ettim. Sonunda «o nu da sen yapiver» dedi. Tek başıma beñ neyi yapacaktım? Bilâhare ikazlarım B.Ü. Şekür Ökten K.'. zamanında netice verdi. Cevat Memduh Altar K.'. başkanlığında bir komisyon kuruldu ve ritüelik müziklerin hazırlanması görevi bana tevdi edildi. Kısa zamanda her üç derece ve B.L.'nin kullandığı bütün ritüelik müziklerin üç avrı kasette «master tape»lerini tamamladım. Komisyon aynen kabul etti, ve, B.L. tarafından bütün localar için yeterince çoğaltılarak dağıtıldı. Hâlen bunlar kullanılmaktadır. Bunların da iyi kullanılması için seçimlerde bir «müzik görevlisi» ve yardımcısı tayin edilmeli, bu KK.'ler, kasetlerle birlikte dağıtılan talimatı iyi okunmalı ve, bilhassa tekris, terfi ve diğer tören cereiselerinden önce Ü.M. ve diğer görevliler arasında uyuşum birliğine varılmalıdır.

Müziklerin tesbitinde; her şeyden önce, «açılış, kapanış, nur verilmesi, yeni bir mâbedin is'adı, diğer is'ad törenleri» müziği gibi Mozart B.'. tarafından özel surette bu maksatlarla yazılmış olanları koydum, olmayanları ise; teamül hâline gelmiş veya en uygun düşecek müzikleri tam sürelerini ayarlayarak tesbit ettim. Ve, bilhassa, klâsik batı müziği ile pek ilgilenmemiş kardeşlerin dahi sevebilecekleri müzikleri seçmeğe özen gösterdim. Bu sayede ilgi ve sevgileri artan KK. olduysa ne mutlu bana.

Aslında Fransa B.L.'a bağılı localarda, İngiltere'de, Amerika'da vs. kendilerine mahsus ritüelik müzikleri var, kardeşler bunlar öğreniyor ve org eşliğinde hep bir ağızdan, ayakta coşku ile söylüyorlar. Gönül isterdi ki : bizim de böyle kendimize mahsus ritüelik müziğimiz olsun. Namık Kemal, Ziya Paşa, Şinasi, Rıza Tevfik, Fâzıl Ahmet Aykaç, Hüseyin Cahit Yalçın, Kâzım Nami Duru, Servet Yesarı, ve daha niceceleri şair ve edip kardeşlerimiz güftelerini yazabilirler, ya da belki, taa 1429 yıllarından bu yana gönülleri dolduran Hacı Bayram-ı Velî'nin :

«Şâkirdleri taş yonarlar
Yonup Üstada sunarlar,
Çalabın adın anarlar
Taşın her pâresinde»

dizeleri ve daha nice benzerleri alınarak; Ulvi Cemal Erkin, Necil Kâzım Akses, Bülent Tarcan, Halil Bedii Yönetken, Mesut Cemil, Mithat Fenmen, Kemal Sünder, Orhan Tanrıkulu, Atillâ Manizâde, Mükerrrem Berk, Serdar Öztürk gibi besteci, müzisyon kardeşlerimiz tarafından Türk Masonları ritüelik müziği yaratılabilirdi. Ne yazık ki yapılmamış. Sadece, Naki Cevat Akkerman K.'imizin «Mâbette Dua» şiiri, Mithat Fenman kardeşimiz tarafından bestelendi : güzel bir masonik müzik, fakat ritüelik değil, ancak konserlerde icra edilebilir. Her ikisini de kaybettik, ruhları şâdolsun.

Bir de; orijinal Almancaları hâlen bütün localarımızda kullanılan Mozart'ın ritüelik müziklerinin, Cevat Memduh Altar K.'imizin Türkçe'ye çevirdiği metinler, İlhan Usmanbaş Bey tarafından orkestrasyonu yeniden düzenlenerek Orhan Tanrıkulu K.'imizin yönetimi altında icra edilmiş ve plâk yapılmıştır. Gerçekten her K.'in evinde iftiharla bulundurup dinleyebileceği kalitede bir plâktır ve masonik müzik kültürüne inisiye olmak için fevkalâde bir fırsat yaratmaktadır. Temini için, B.L. Büyük Sekreterliğine başvurabilirsiniz.

Masonluk ve Müzik hakkında söylenmesi gereken sözler pek çok, fakat vaktimizi aşırıdık bile, hele bazı masonik müzikleri dinlemek ve herbiri hakkında izahat vermek için hiç fırsat bulamadık. Ancak şunu söylemekle sözlerimi bitireceğim : Bir tekris törenini alegorize eden, Mozart ve Schikaneder BB.'lerin metin ve müziklerini beraberce yarattıkları «Sihirli Flüt» operasını seyreden veya dinlemeden önce, Mimar Sinan dergimizin 33. sayısındaki «Mevlâna ve Sihirli Flüt

Operası» başlıklı yazımı okumanızı tavsiye ederim. Sembolleri bambaşka bir açıdan daha yorumlayacak, eserin ruhuna daha derinlemesine nüfuz edecek ve daha çok seveceksiniz.

Yalnız bizim için değil, bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak ölkü mâbedimizin güzellik sütununun her zaman ahenk ve müzik ile süslenmesi en büyük dileğimdir. Dilerim öyle olsun.

30 No.lu Phoenix Araştırma Locası

Celil LAYIKTEZ

Grande Loge Nationale Française kayıtlarında 30 No. ile gözükten Phoenix Locasının konsekrasyonu 1929'da yapılmış, fakat 1939 da harple birlikte faaliyetini tatil etmek zorunda kalmıştı. 1949'da tekrar faaliyete geçtiğinde ilk üyelerinin çoğu ya Ebedi Meşrik'e intikal etmiş veya dünyanın bir ucuna savrulmuşlardı. Çalışmalarını İngilizce yürüten bu Locaya tekrar hayat veren ABD elçilik ve SHAPE karargah personeli olmuştu. Ancak, kısa bir süre sonra General de Gaulle'un NATO'nun askeri kanadından Fransa'yı çekme kararı ile bu mutlu durum son bulmuştu.

1969 yılında Locanın yeni Üs. Muh.'i Arthur Barnett K.,

P.G.S.W., P. Pr. G.M., sütunları boşalan Locanın çalışmalarına yeni bir istikamet vererek, amaçlarının «masonik bilgiyi araştırma ve yayma» olduğunu ilan etmişti. Bu gelişimi Arthur Barnett K.'in kaleminden okuyalım:

«...Modern dünyanın değişen şartlarında sütunlarda oturan KK.'imize çalışmaların daha enteresan şekilde sokulmasının ihtiyacına inanmaktayım. Masonluk mesleğinde 30 yılı aşkın emeğim var ve duvardaki kader yazgısını okuyabiliyorum. Masonluk burjuvalaşmakta ve idealleri keskin hatlarını kaybetmektedir. Misyoner heyecan kaybolmakta ve KK.'ler arasında ilgisizlik gittikçe görünür hale gel-

mektedir. Üye sayısındaki azalmaya bir çare aramaktansa, yöneticilerimiz kabahati modern çağımızın rahatsızlığı olarak nitelemekle yetinmektedirler.

«Daha önceleri hiçbir zaman düşünülemediği bir oranda yaşam şartlarının değişmekte olduğu bir gerçektir. Eski nesile ait olan bizlerin sahip olduğu boş zaman elli ya da yüzyıl öncesine kıyasla çok fazladır. Ancak, çok uluslu şirketlerde kendilerine bir karyer yapmak üzere şiddetli rekabet ortamında çalışan, bu arada yeni aldıkları evin taksidi ile çocuklarının tahsil yükü altında ezilen günümüzün beyaz yakalı gençleri özel yaşamlarından sürekli özveride bulunmak zorundadırlar. Bu nedenlerle rahatlayıp beşeriyetin faydasına kendilerini adanmaları beklenemez; para kazanmak onlar için bir şart olup alt-rüzmi materyalizmin sunağına kurban etmeye mecburdurlar. Masonluğa ayıracak zamanları yoktur. Oysa, Mesleğimizin geleceği bu gençlerin elindedir...

«Locayı araştırmaya yönlendirmekle ilgili düşüncelerimizi KK'ime açıkladığımda karşılaştığım tepkinin çok olumlu olmadığını itiraf etmeliyim. Araştırma zor bir iştir. Eski kitap ve küf kolları herkese cazip gelmiyebilirdi, KK.'ler de bu işin altın-

dan kalkamayacaklarından endişe duyuyorlardı.

«Bir yüzyıldan fazla zamandır araştırma görevini yürüten Quatuor Coronati Locasının eriştiği zirvelere ulaşmaya çalışmaya çağımız KK.'lerime anlatarak onları ikna edebildim. Bu derece iyi araştırılmış bir sahada yeni malzeme bulmayı ümit etmiyorduk; amacımız masonik bilgiyi ortalama düzeydeki KK.'lerimiz arasında yaymak olacaktı. Masonlukta, düşünceyi bir yaşam felsefesine uyarılama olan ritüelin dışında da birşeylerin bulunduğu, mesleğimizin tarihini araştırıp bulgularımızı KK.'lerimizle paylaşarak, Masonluğun amaçlarını, avantajlarını ve hatta zayıf taraflarını tartışabilecek bir forum yaratmayı denemenin zararlı olmayacağına KK.'lerimi inandırdım. Bu arada, kendi başına «araştırma Locası» tabirinin fazla iddialı olacağına karar vererek, «masonik bilginin araştırılması ve yayılmasını amaçlayan» Loca olarak kendimizi tanımlamayı uygun bulduk. Böylece ufumuz bir hayli genişlemiştir: Yalnızca tarihsel konulara bağlı kalınarak günümüzü ve geleceği de konu edinen Masonluğun her türlü vechesi ile ilgilenebiliyoruz...

«İlk yıllığımız 1970 de yayınlandı. Tümüyle el emeğine dayanan

bir amatör işiydi. Sayfaları sıraya dizmenin sıkıntılı işini hatırlıyorum. Yalnızca 114 nüsha basılmıştı... Zaman geçtikçe muhaberat çemberimiz büyüdü.

Bugün sesimizi tüm dünyada, bu arada ABD eyaletlerinin büyük çoğunluğunda duyurabiliyoruz.

«... İki ünlü Loca K.'imizden bahsetmek istiyorum: Cyril N. Bantham ve Alec Mellor KK'ler. Bildiğiniz gibi bunların ilki Quatuor Coronati L.'sı Eski Üs. Muh.'i ve şimdiki sekreteridir. (*) Bu K.'imizin aynı anda hem Quatuor Coronati hem de Phoenix Localarının Üs. Muh.'i olduğunu pek az kardeşimiz bilir. Birkaç yıl Paris'de yaşamış olan bu K.'imiz halen Londra'da ikamet etmekle beraber sık sık Locamızı ziyaret eder...

«Alec Mellor K.'imize gelince onu bir profesyonel masonik yazar ve militan Katolik olarak tanıdık. Ünlü yapıtı «Ayrı kalan kardeşlerimiz: Masonlar»ı (Nos Frères séparés les Franc-maçons) yazdığı zamanlar henüz mason değildi. Paris Başpiskoposunun özel iznini aldıktan sonra, 1969 yılında tekris edilebilmişti...

«... Bu ünlü KK.'lerimizin yıllıklarımıza sürekli katkıları ile yük-

sek bir standardı sürdürabiliyoruz...

«Amacımız ağırbaşlı, muhafazakâr ve otoriter diğer araştırma Localarınınkinden çok farklıdır. Masonluğu vasat Kardeşimize daha enteresan kılmayı, KK.'lerimizin kişisel olarak ilgi duydukları olayları, herkesin iştirak edebileceği sağlıklı bir tartışma ortamında görüşmeyi arzu ediyoruz... «Bulunduğu ülkenin dilinden başka bir dilde çalışan bir Locanın kapsıyabileceği konuların kısıtlı olabileceği bellidir. Tüm üyelerimiz her iki lisana da vakıf olduklarından, ileride bir de Fransızca Yıllık yayınlamayı planlamaktayız. Bu nedenle toplantılarımızı sıklaştırıp atlamalı olarak İngilizce ve Fransızca çalışmayı düşünüyoruz. Böylece İngilizce okurlarımıza İngilizce bilmeyen Fransız KK.'lerimizin düşüncelerini de iletebilmeyi ümit ediyoruz.»

PHOENIX LOCASI MUHABERE ÇEMBERİ.

Phoenix Locası yayınları hiçbir telif hakkı ödenmeksizin kopyalama ve yayınlarda malzeme olarak kullanılabilir. Phoenix Locası masonik bilginin araştırılması ile yayılmasına kendini adanmıştır; mesleğimize karşı ilgiyi artırmayı ve KK.'ler arasında uyum ve anlayışı geliştirmeyi amaçlar.

Locanın araştırmalarına sınır konul-

(*) 1981 yılı sözkonusudur (C.L.)

mamıştır, böylece yalnızca masonluk tarihi değil, masonluğun günümüzde karşılaştığı ve ileride karşılaşılabileceği sorunlar da araştırma kapsamına alınmıştır. Yayınlanan yazılardaki görüşler imza sahiplerine ait olup Locayı bağlamaz. Kardeşliğin gereği sevgi ve saygının dışına çıkmadan her düşüncenin serbestçe ifade edilebilmesi Locanın genel ilkesidir.

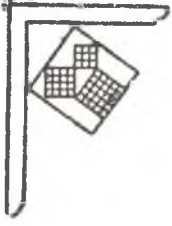
Grande Loge Nationale Française ile resmi münasebette olan bütün muntazam Büyük Localar ve onlara bağlı Üstad Masonlar, Localar ve diğer Ma-

sonik teşkilatlar Phoenix Locasının muhabir üyeleri olabilirler.

Muhabir üyeler Locanın çalışmalarına katılabilirler fakat görev alamazlar ve seçimlere katılamazlar. Ayrıca bu KK.'ler, söz konusu muhabir üyeliği bahane ederek ipso facto Grande Loge Nationale'e üye sayılmazlar.

Phoenix Locası muhabere çemberine üye olmak arzusunda olan KK.'lerimizin ilave bilgi için «Celil Layiktez, P.K. 18 Yeniköy, İstanbul» adresine yazmaları rica olunur.

Landmarklar Nelerdir

Raşid TEMEL

Landmarkların Masonlukta en ön planda bir yeri vardır. Hem bilinmesinde hem de uygulamasında gerekli anlayışın titizlikle gösterilmesi bütün Masonlar için kaçınılmaz bir görevdir.

Masonlukta landmark diye birşeyin varlığından haberi olmayan veya buna kafasını yormayan bir kardeşin Masonluğu eksiktir.

Landmarklar somut birşey değildir. İngilizce toprak ve işaret kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Lugat manası ise, birşeyin mevkiini gösteren işaret, sınır taşı, sınır işaretini, arazi üzerinde bir yeri tayin etmek için göze çarpan bir cisim gibi.

Masonluk tarihinde landmarklara ait ilk söz 1720 yılında İngiltere Büyük Locası Büyük Üstatı Jeorge Payne tarafından derlenen genel tüzük içinde geçmektedir. Şöyleki :

«Her Büyük Loca Masonluğun çıkarı ve çıkarlardan gereği gibi yararlanılması için yasalar ve tüzükler yapmaya ve bunları değiştirmeye yapısında bulunan kudret ve yetkiye sahiptir. Ancak bu iş yapılırken landmarkların dikkatle korunması şarttır.» İşte landmark sözü ilk defa burada ortaya atılıyor.

İngiltere Büyük Locası landmark tabirini bu şekilde kullanmış olmasına rağmen, landmarkları resmen tarif etmeye, veya bunların neler olduğunu saptamaya hiçbir zaman girişmemiştir.

18. yüzyıl Masonları landmarklar üzerine ağızlarını açmamışlardır. Bu konuda ne düşündükleri de bilinmemektedir. Ama 19. yüzyıldan günümüze kadar en ileri gelen Mason otoritelerinin birçoklarının görüşleri bilinmektedir. Landmark tabiri 1720 yılında ortaya atılmış olmasına rağmen 1858 yılına kadar, yani 138 yıl kimse bu konuya değinmemiştir. 1858'den zamanımıza kadar ise, birçok Mason yazarlar bu konuda görüşlerini bol bol açıklamışlardır.

Bu konuyu ciddiyetle ele alan herkes, Masonik landmarklarını tariflerinin ve bunların saptanmasını pek kolay birşey olmadığını da kabul etmişlerdir.

Bu kadar önemli olduğunda herkesin birleştiği bu landmarkların neler olduğunu anlayabilmek için, evvela tarifinin bilinmesi lazımdır. Ancak o zaman bunların neler olabileceğinin cevabını herkes kendi açısından verebilme imkânına sahip olacaktır.

1861'de New York Büyük Locası Büyük Üstatı John Simons'ın landmark tarifi genel bir kabul görmüştür. Onun landmark tarifi şöyledir : «Yasa olarak yazılmış veya yazılmamış olsun, hatırlanamayacak kadar eski zamanlarda varolan çalışma ilkeleri landmark olarak kabul edilmiştir. Bunlar Masonluğun şekil ve ruhuna uygun olarak tanınmışlar ve büyük bir çoğunluk bunların hiçbir suretle değiştirilemeyeceği üzerinde anlaşmışlardır. Her Mason bunları en ciddi bir şekilde, değişmez ve tam olarak korumakla yükümlüdür.»

Şimdi 20. yüzyıl yazarlarından Quatuor Cronati locası üyelerinden Bernard Jones bakın bu tarif için ne diyor :

«Hatırlanamayacak kadar eski zamanlarda varolduğu kanıtlanmış adetler, usuller, ilkeler, ananeler ve görüşlere herhangi bir kardeş, herkesin onayına güvenerek, eski olmayan adetleri de katmaya girişse bile, kesinlikle iddia olunabilirki bütün dünya Masonları bir araya gelse ve bir inanış üzerinde topluca anlaşmış olsalarda, bu şekilde yeni bir landmark yaratamazlar. Bir landmark yeniden bulunabilir, lakin yaratılamaz, değiştirilemez, islah edilemez, düzeltilemez ve nihayet kaldırılamaz. Böylece bütün dünya Masonları topluluğu bir landmark yaratamadıkları gibi, bir tanesini de yokedemezler.» Çünkü landmarklar kimse tarafından meydana getirilmemiştir, Onlar eskiden de şimdide zaten vardılar.

Axel Poinant ise Quatuor Coronati locasına landmarkları şöyle tarif etmektedir :

«Masonluğun temel bir parçası olan ve Masonluğun kimliğini bozmadan değiştirilemeyen birşey.» Ayrıca Masonlukta şöyle tarif edilmiştir. «Alagori perdesi arkasına gizlenmiş, sembollerle tasvir edilen kendine has bir ahlak sistemi.»

Axel mesleğin her ilkesinin bir landmark olduğu inancında olup, öğreten bir alagori veya tasvir eden bir sembolün landmark olduğunu kabul etmemektedir. Bir landmarkın alagori perdesi arkasına gizlenmiş, sembollerle tasvir edilmiş olmayıp, Masonluğun kendine has ahlak sisteminin bir parçası olduğunu ileri sürmektedir. Yani alagori ve sembollerin bize verdiği bilgi ve anlamı landmark olarak kabul ediyor. Örneğin sembollerimizden gönye ve şakul birer landmark değildir. Ama onların anlamı olan fazilet ve doğruluk birer landmarktır. Bernard Jones da bu görüşe şöyle diyor :

«Bazı ayrıntılarıyla hayali gözükten bu görüş, eleştirilerle karşılaşmış olmasına rağmen, anlayışlı bir düşüncenin cesaretle ortaya atılmasıdır ki, birçok kitaplarda uzun listeler halinde verilen ve bazı Büyük Localarda kabul edilen landmarklara kıyasla çağımıza daha uygundur.

Yine 19. yüzyıl masonlarından Luke Lockwood tarafından verilen tarifte şöyledir :

«Masonluğun landmarkları, onun sınırlarını çizen ve onu olduğu gibi belirten eski ilkeler ve uygulamalar olup, aynı zamanda Masonik yasalarında kaynağını meydana getirir.»

20. yüzyıl Masonlarından E.L. Jackman'ın görüşleride ilgi çekicidir. şöyle diyor :

«Eski landmarkların bir düşünüş, kavrayış olduğunu kesinlikle görmekteyiz. Bununla beraber, birçok işlerde olduğu gibi, üzerine elimizi basıp bunlar landmarktır diyemeyiz, ama var olduklarını da kabul ederiz.

«Şimdi buna bir örnek olarak çocuklarımızın büyümesini, yetişmesini ve öğretimini ele alalım. Çocuklarımızı sabırla bir öğretim, hatalarını düzeltme ve gelişen günlerin sorunları üzerine uyararak, onları ahlâki, sosyal ve ruhsal karakterleri açısından yüksek düzeyli insanlar olarak yetiştirmeye çalışırız. Bu işlerinde landmarklarda olduğu gibi yazılı bir yasası yoktur.

«Büyüdüğümüz zaman bu yetişme devresini düşünecek olursak, şim-

diki ahlaki ve sosyal karakterimizi meydana getiren esas ilkelerin, mefhumların, ideallerin ve zihniyetin ne olduğunu açıklamak kolay değildir. Bunları tarif çok güçtür, çünkü bunlar bütün sistemimizin iliklerine kadar işleyen bir parçamız haline gelen otomatik reaksiyonlardır.

«Masonluğa girdiğimiz anda yeniden doğduğumuza göre, ham taş olmaktan kurtulup mükemmel taş olarak yerimize yerleştirilmek için, tıpkı çocuğumuzun gelişmesindeki gibi bir öğretim ve ilerleme sisteminden geçeriz. İşte bizim landmarklarımızın uygulanması buradadır.»

Bu tarifleri yaptıktan sonra şimdi landmarkların neler olabileceğini araştıralım :

Her Masonun landmarklara uymakla yükümlü olduğu bilinmektedir. Öyleyse bunlar nelerdir? Otoriteye dayanan bir tarifi olmadığı gibi, İngiltere Büyük Locası onları saptamamış ve akıllıca davranarak tarif de etmemiştir. Şimdi tekrar Bernard Jones'a dönelim ve çok güzel anlattığı bir yönü izleyelim :

«Eğer landmarklar sınırlı ve kesin anlamlara bağlanarak bir yasa ile kabul edilmiş olsalardı, yasayı yapanlar onu yaptıkları gibi bozabilirlerdi de. Ama landmarklar değişmezdir. Öyleyse İngiltere Büyük Locası'nın görüşünü açıklamadığı ve tecrübeli Masonların tereddüt ettikleri bir konuyu kimsenin doğmalara bağlaması mümkün görülmemektedir. Genel uygulamada kendi koyduğumuz adetlerin ve usullerin ve landmarkların biraraya toplanarak, bunların hepsinin aynı şey olduğu farz edilmektedir. Bu da böyle değildir, çünkü tariflere uymaz.»

Birçok kıymetli Masonlar kendilerine göre landmark saydıkları şeylerin listesini yapmışlardır. Bazı Büyük Localarda bunları olduğu gibi kabul etmişlerdir. Bunlardan biri de meşhur Amerikalı Mason ve zamanımıza kadar birçok baskıları yapılan Masonik Ansiklopedinin müellifi olan Albert Mackey'e aittir. Mackey'in 25 maddelik bir landmark listesi vardır. Bu liste düşünmeye yönelme açısından yararlı olmasına rağmen, genel bir uyum sağlama açısından çok zayıftır. Eski yazarlar bu listeden doğru ve gerçek olarak bahsederler ise de, geçen yüzyılın ortalarından bu yana insan aklı çok yol almıştır.

Albert Mackey ile aynı zamanlarda yaşamış diğer çok büyük bir Amerikan Masonu olan, yine bir Albert, yani Albert Pike bu 25 landmarkı

eleştirmiş ve ancak birkaç tanesinin landmark olarak kabul edilebileceğini ortaya çıkarmıştır. Örneğin Masonların localarda toplanması, her locanın bir başkan tarafından idare edilmesi, landmarklardır hiç bir suretle değiştirilemeyeceği gibi.

Birde eleştirilen maddelerden örnek verelim. Eleştiri okunurken madde belli olacaktır. 22. madde için bakın Pike neler diyor :

«Bütün insanların Allahın nazarında eşit olması Masonik bir landmark değildir. Bu, Allahın insanları muayyen bir şekilde kabul ettiğini gösteren bir sözdür. Örneğin bir vahşi ile bir üniversite hocası aynıdır diyelim, bu doğru veya yanlış olsun, ama bir Masonik landmark değildir. Ama bir locada bütün Masonların aynı ortak seviyede buldukları bir landmarktır. Locadaki bu ortak seviyeye üyelik için müracaat eden her ırktan her çeşit insanın kabul edilmesi icab ettiği fikri doğru değildir.» İnsanlar eşit olsalardı ozaman tahkikata da lüzum kalmazdı.

Bugünkü eğilim landmarkları kabul olduğu kadar az tutmaktır. Yine de azaltmaya rağmen dahi, hangilerinin kabul edilmeye uygun olacağına ölçüsünün tayini kolay değildir. Hemen şuna da değinelimki Mackey'in listesi, ve buna benzer landmark listeleri birçok Amerikan Büyük Locasında resmen kabul edilmiş olup günümüzde de kullanılmaktadır.

Neyin landmark olduğunu, neyin olmadığını tarif ve belirtmeye resmen girişmeden evvel, İngiltere Büyük Locasının yaptığı gibi, bundan kaçınmak ve bu konuyu her Masonun kendi başına, kendi özelliği ve kendi bilgisi içerisinde yukarıdaki tariflere uygun olarak yürütmesinde serbest bırakılması lazımdır. Birçok Büyük Localarda bu şekilde hareket etmiş ve etmektedirler.

Bu görüşte olanların çoğunluğu İngiltere Büyük Locası tarafından 1717 de kuruluşundan birkaç sene sonra 1723'de James Anderson tarafından hazırlanan eski mükellefiyetlere landmarkların öneminde sayılabilecek bütün hayati ilkeleri kapsayan temel yasa gözüyle bakmaktadırlar. Ama bunlara landmark ismi verilmediğine göre de icabında değiştirilmeleri de kabildir. Nitekim Allah ve Din üzerine olan 1. madde birkaç kere değiştirilmiştir.

Şimdi edindiğim bilgiler ve araştırmalarım sonunda vardığım kendi landmark anlayışımı da açıklamak istiyorum :

Tanrıya inanmak, ruhun ölmezliğine inanmak, insanların kardeş ol-

duğuna inanmak, bütün ahlaki ve sosyal faziletlerin lüzumuna inanmak, memleketimize ailemize ve hürriyete inanmak, locada dini ve siyasi münakaşalara girmemeyi ve bütün insanlara ve kendimize karşı olan görevlerimizi landmark olarak düşünüyorum. Ayrıca landmarkların bütün insanların evrensel saygısına sahip olması ve her zaman her yerde tatbik edilmesi icab ettiğine inanıyorum.

Eski landmarklar bir Masonun yükümlülüklerini karakterize eden ve kardeşlerin birbirini Mason olarak ayırt edip tanımalarını mümkün kılan, yazılmamış esasları da kapsayan, ana kurallar olduğuna inanıyorum. Bunlar olmadan Masonluk diye birşey düşünülemez.

Masonluğun eski landmarkları sağlam temellere dayanmak suretiyle ayakta durabilirler. Böyle olmazsa Masonlukta bozulur. Masonlukta yürürlükte olan bütün yasalar, adetler ve yöntemler bu şekilde tutunamazlarsa, hiçbir şekilde eski landmarkların tabiatına uygun esaslar ve adetler arasında kabul edilemezler.

Son sözü yine 20. yüzyıl Masonu Bernard Jones'a bırakalım :

«Bütün düşünen Masonlar landmark olarak kabul ettikleri şeylerin araştırmasını kendileri yapmak isteyeceklerdir. Bir kardeşin bulunduğu landmark, diğer bir kardeşin bulunduğu ile uyuşmaya bilir. Şimdi bir kardeşin buluşunu ispat edebilmesi için bir kıstas veriyoruz. Şu soruyu kendinize sorunuz. Landmark diye düşündüğünüz şey değiştirilse veya tamamen kaldırılrsa Masonluk aynı kalır mı idi?»

Hemen bir örnek verelim: Şakulün ifade ettiği mana olan doğruluğu landmark olarak kabul etmiştik. Doğruluk Masonlukta çıkarılrsa ne olur? Masonluk bozulur. Öyleyse doğruluk bir Masonik landmarktır. Bernard Jones devam ediyor: «Araştırmalarımızın bu minval üzere devam etmesi icab etmektedir. Bunda başarılı olunsun veya olunmasın, bu araştırmanın içinde bir Mason olarak çalışmamızın mükâfatını bulacağımıza inanmalıyız.»

Görülüyor ki birçok şey değişirken bile eski landmarklar oldukları gibi kalmaktadırlar.

Hürmasonluğun Geleceği

Nezih RONA

Masonluğun geçmişine bakıldığında, geleceğinden şüphe etmek mümkün değildir. Onun bugün eriştiği seviye, başlangıcı bilinmeyen zamanlardanberi, zahmetli mücadelelerle elde edilmiştir, tarihin derinliklerinden intikal eden hakikatler onun temelini oluşturur. Masonluğun tefekkür ve felsefesini yaratan toplumlar, krallıklar, imparatorluklar çoktan yer yüzünden silindiler. Geçmişine ait bilgiler, tarihin karanlıklarında kaybolmasına rağmen, geride kalanlarla yine de onur duymalıyız.

Şanlı tarihimize ait bilinmeyen bilgileri bugün tuğla, taş, veya ceylan derisi yazıtlarda aramak boşuna vakit geçirmektir. Ne yazık ki, geçmişte tarih yazar-

ları, içinde yaşadıkları kendi devirlerine, masonların yapmış oldukları katkıları kayda geçirmeyi ihmal etmişler. Belkide biz öyle zannediyoruz ve haşmetli tarihimize ait bilgiler, şu anda Melik Süleyman Mabedinin yıkılan taşları ile beraber toprak altında yatmaktalar.

Kadim kardeşlerimizin yarattıkları harikalar, kazandığı zaferler tarih sahifalarına geçmemiş ama, bugün biz onları, eski kuşakların bize aktardıkları hakikatler üzerine kalplerimizde inşa ettiğimiz manevî mabetlerde yaşıyoruz.

Hürmasonluğun halen dimdik, canlı ve ayakta kalmasının kerametini, tarih yazarlarının ona kitaplarında yer verip vermeme-

sine değil, sadece, hürmasonluğun beşer âlemine daha güzel ve yaşanılabilir bir dünyanın yaratılmasında yaptığı katkıda aramak lâzımdır.

Gerçek zenginliğin ahlâkî değerler olduğuna inanan, Tanrı aşkına doyamamış insanlar bulunduğu sürece, hürmasonluk yer yüzünden asla silinmeyecektir. Zülme nefret eden, hürriyete aşık kimselerin bulunduğu ortamda, hürmasonluk her zaman varolacaktır. Kardeşlik sevgisini kanına sindirmiş, muhtacın derdine deva aramayı vazife bilen, cahili aydınlatmayı amaç edinen, ıztırabı teskin etmek ve daha iyi bir dünya inşa etmek isteyen insanlar var olduğu sürece kardeşliğimiz sonsuza kadar yaşayacaktır.

Hürmasonluğun geleceğine inanıyoruz... Çünkü, mensupları ona yaraşan ne varsa onu yapmaktalar ve yapmaya devamda kararlıdırlar.

Hürmasonluğun geleceğine inanıyoruz... Çünkü, biz ona inanıyoruz ve onun yarını için, bu günkü problemlerini dile getirmekten çekinmiyoruz.

Hürmasonluğun geleceğine inanıyoruz... Çünkü, onun felsefesi ve öğretileri sonsuz değerdedir. Tefekkür olarak hürmasonluğun geleceğinden emin olmakla beraber, onun bir kurum olarak

geleceğinden endişe duyuyoruz. Kurumumuzu yarını, büyük bir ölçüde, bizim ona bugün ne yaptığımıza ve verdiğimiz öneme bağlıdır. Yirmi birinci yüzyıla girerken artık yarınımızı içeren bir karar alma günü gelmiştir. Vakit kaybetmeden nerede olduğumuzu, yönümüzü ve hedeflerimizi tesbit etmek durumundayız.

«Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür» insanı yaratmak gayesini güden kurumumuz, yüzyıllardan beri memleket içinde ve dışında, harici âlemden kaynaklanan haksız saldırılara hedef olmuştur. İnsanı basit bir masa gibi mutalea eden dinî, siyasî ve ideolojik sistemlerin saldırılarına uğramıştır. Gelecekte, aşırı sağ ve aşırı sol ideolojilerin, dinsizlerle softaların, ırkçılarla aşırı sosyalistlerin kendilerini ayıran derin görüş ayrılıklarını unutarak ortaklaşa hareket etme ihtimaline karşı her zaman tedbirli olmalıyız. Hürmasonluk, bu güne kadar, saldırılara göğüs germiştir ve gelecekte de göğüs germemesi için bir neden olmadığı inancı içindeyiz. Kardeşlik zincirimizi oluşturan iç bünyemizdeki bütün halkaları güçlendirmeliyiz. Bu zincirin mukavemetinin onu vücuda getiren en zayıf halkasına bağlı bulunduğunu unutmayalım. Kurum olarak masonluğun gelece-

ğini emniyete alabilmek için bir çok öneriler mevcuttur. Bunlardan, akla gelen başlıcalarını aşağıda sıralıyoruz.

Evvela, birey olarak hürmasonluğa içtenlikle inandığımıza kanaat getirmeliyiz. Kalplerimizde onun umdelerine derin bir saygı ve itaat hissetmeli ve bir mason olmak sıfatı ile yüklendiğimiz ödev ve sorumluluklara ciddiyetle bağlanmalıyız. Bizim, masonluğa birey ve toplu olarak bağlanmamız, hasımlarımızın saldırılarına karşı canlı duyarlılığımızın ilk ve en büyük adımını teşkil edecektir. Ayrıca bu tutumumuz, meseleliğimize «bağı zayıflayan» kardeşlerimizin kalplerindeki ateşi yeniden alevlendirmeye bir kıvılcım teşkil edecektir. Gücümüzün ölçüsünü kardeşlerimizin hürmasonluğa olan sevgileri ile orantılı olacağını aklımızdan asla çıkarmayalım.

İkincisi, her mason loca içinde ve haricî âlemde yaşantısını, masonluğun asil prensiplerine uygun ve ona yaraşır bir tarzda, doğruluk, iffet, itidal ve kardeş sevgisi yansıtan bir tarzda düzenlemelidir. Masonluğun haricî âleme arz edebileceği en büyük ürünü, saygınlık kazanmış haysiyetli şerefli üyesidir. Her masonun çevresine karşı tutumu ve davranışı, bütün gü-

zelliği ile masonik ahlâk ve felsefeyi yansıtmalıdır.

Üçüncüsü, geleneklere bağlılık. Tarih boyunca masonluk camiasına katılmak zor olmuştur. Her devirde, tatmin edici araştırmalar yapmakla, masonluğu benimseme ve temsil etme yetenekleri, dürüstlük ve namuskârlıkları denenen kimseleri seçmek imkânı aranmıştır. Masonluk her zaman, ülkelerin kültürel, moral ve hümanist gelişmesinde belirli ağırlıkları olan seçkin kişilerden yani «İntelligentia» sınıfından olan bir grup olmuştur. Bu ağırlıktır ki, her toplumda masoluğun üstün bir rol oynamasına imkân sağlamıştır.

Hürmasonluğa cephe alanların en başlıcalarını, talepleri geri çevrilmiş adayların teşkil ettiği hususu göz önünde bulundurulursa, geleneklerimizin aday kabulünde bunca titizlik ve dikkat göstermelerinin nedeni kolayca anlaşılabilir.

Hür masonluk, geleneklerden oluşan bir temel'e oturtulmuştur. Bu temeli teşkil eden sembollerimiz, alegorilerimiz, avadanlarımız, mabet düzenimiz, kıyafetimiz, rengimiz, önlüğümüz, kılıcımız, derece tablomuz, lisanımız, felsefemiz, sır saklamamız, ale niyetten kaçınmamız, vakarımız velhasılı herşeyimiz bir bütündür. Bu taşlardan herhangi biri-

sinin yerinden oynatılması çatı-
mızı çatırdatır ve yerinden sar-
sar. Kardeşlerimizin böyle dav-
ranışlardan her zaman kaçın-
maları gerekir. Gücümüz ve bir
manada cazibe kudretimiz gele-
neklerimizdedir.

Dördüncüsü, geleneklerimize
bağlı kalmak suretile, geleceğe
yönelik gerekli uygulama deği-
şiklikleri yapmak. Ritüellerimiz
saf ve temizdir, böyle kalması
icab eder. O'nun bu saflığına
halel getirmeden, eylem yön-
temlerimiz, çağın gereklerine
göre ayarlanabilmelidir. Hiç
kuşkusuz bir mason olarak he-
pimiz bütün kardeşlerimizin ayrı
ayrı yaşam ve refahlarına ilgi
duyuyoruz. Hızlı artan bir nüfus
ortamında, üstlendiğimiz ma-
sonik girişimlerin giderlerini
karşılama fedakârlığını, ilelebet
aynı kardeşten beklemek müm-
kûn değildir. Hür masonluğun
bir kurum olarak yaşayabilmesi
için, değerleri her yönü ile top-
lumca kanıtlanmış bulunan ha-
ricilere, kendi «Hür irade ve ar-
zuları»nı kullanarak bizden biri
olma kararını almalarında, yön-
lendirici bilgileri onlara teslim
etmeliyiz. Bu bilgi eksikliğidir ki
nice asil karakterde haricilerin
kapımızı çalmamalarına sebep
olmuştur. Suçun bizde olduğu-
nu kabul edelim. Evet, gücümü-
zü masonluğun bize öğrettikle-
rinden alıyoruz, lâkin unutmaya-

lim ki, masonik girişimlerimizi
paylaşanların sayısını artırmak
bir yerde gücümüzü de artı-
racaktır.

Beşincisi, loca toplantılarına
devam intizamı. Sürekli olarak
localarımıza ve kendi yaşantı-
mıza iyilik ve güzellik getirme
çabası içinde olmalıyız. Bütün
kardeşlerimizin aynı şekilde
davranışları, localarımızda bir
sükûn, ahenk ve sevgi ortamı
yaratır. Büyük işler böyle ortam-
larda başarılabilir. Bu canlılı-
ğın devamı, ancak sürekli katkı-
larımızla muhafaza edilebilir.
Ödev ve sorumluluklarımızın
ciddî bilinci içinde çalışmalarım-
ız, masonik yaşantımızı zen-
ginleştirir.

Hürmasonluğu hep beraber bir
ideal edindik, onu, bir yaşam
tarzı olarak seçtik, bir ödevi üst-
lendik, bir hakikati paylaştık ve
parlak yarınların beklentisine
girdik.

Ben şahsen masonluğun yarını-
na inanıyorum... Çünkü ben «i-
yi»ye inanıyorum... Bu «iyi»ye
ben bağlandım... Sizin de bu «i-
yi»yi benimle paylaşacağınız-
dan eminim.

Geleceğimiz bugün bizim eli-
mizde. Beraber olalım ve hiç
bir zaman «Yarının bugünden
utanmasına» meydan vermiye-
lim.

Dileyelim böyle olsun.

Ahenk

«1954 yılında kurulmuş olan 20 numaralı Ahenk Muh.: Locası-
nın ilk Üst.: Muh.:’i Prof. Dr. Ziya Üstün K.: Hocamla İkinci
Üst.: Muh.:’i Ön.: P.S. Bü.: Üst.: Hayrullah Örs K.:’in
aziz ruhlarına...»

Cahit BERGİL

«Çalışmalarımız düzenle başlasın AHENK’le yürüsün.»
«GÜZELLİK İNSANLAR ARASINDA AHENK SAĞLASIN.»

Mabedlerimizde, ritüelik çalışmalar esnasında, kulaklarımızda hoş bir sada bırakan bu cümlelerin içerdiği AHENK sözcüğü yüce bir anlam taşır. Bundan esinlenerek, öğrenmek hevesi ile okuyabildiklerimden AHENK hakkında birşeyler derlediğimi umarak bunları aziz kardeşlerime de aktarmayı arzuladım.

Biz Masonların kurmak istediğimiz «İNSANLIK BİNASI»nın dayana-
cağı ve muhterem Localarımızı süsleyen AKIL ve HİKMET, KUVVET
ve GÜZELLİK sütunlarının meydana getirdiği üçgen AHENK’in sem-
bolüdür. Önceki Üs.: Muh.: yeni kardeşe derecesinin tablosunu an-
latırken ‘Güzelliğin, meydana getireceğimiz esere AHENK vereceğini’
söyler.

Bu yazıyı hazırlarken yararlandığım kaynaklardan, AHENK'in çeşitli tariflerini, sizlere aktarmaya çalışacağım.

Güzellik felsefesi üzerinde tartışma yapılan bir kaynakta rastladığım çok enteresan bir diyalogu —konu ile ilgisi açısından— özetliyerek sunmak isterim :

Diyalog, Sofist HIPPIAS ile büyük hoca SOKRATES arasında geçer ve Hippias'ın başlattığı «Tİ ESTİ TO KALON» (GÜZEL NEDİR ?) sorusu ile ilgili tartışmada güzeli tarife kalkışılır. Diyalog sürerken Hippias bir iki tanım denemesine girişir ve meselâ 'Güzel Ahenktir', 'güzel uygunluktur' der. Bunun üzerine Sokrates te kendisine ait bazı tanım denemelerine girişir ve biraz önce geçen «GÜZEL AHENK'tir» tanımını ele alır ve şöyle bir biçime sokar: 'Acaba Ahenğin kendisine katıldığı bir şey güzel mi görünür, yoksa gerçekten o şey güzeldir? Yani Ahenk görünüşle mi yoksa özle mi ilgilidir?' Hippias'a göre AHENK, bir şeyin güzel olmasını değil de güzel görünmesini sağlar.

Böyle bir düşüncede Sokrates şu zorunlu sonucu uygular : «Eğer, AHENK, bir nesneyi güzel kılan bir unsur değil de onu güzel gösteren bir ilke ise, bu takdirde Ahenğin KENDİLİĞİNDEN GÜZEL (auto to kalon) ile ilgisi olmayacaktır.»

Bunun üzerine Hippias Ahenğin, güzelliğin hem görünüşünü hem de kendisini belirlediğini söyler. Sokrates de 'Eğer güzellik Ahenk olsaydı ve aynı zamanda güzelin güzel görünmesini de sağlamış olsaydı durum böyle olmayacaktı. Yani her şeye gerçek güzelliğini veren AHENK ise aranan güzellik odur. Lâkin güzellik görünüşünü veren o değildir.' diye yanıt verir.

Bu diyalog sonunda bir dilemma, yani ikilemli bir çıkmaz haline sokulur; ve sonunda Hippias ikinci yolu kabul eder; yani «Güzelliği sağlayan AHENK'tir.»

AHENK'i matematik olarak ele alan ve temellendirenler Fisagorien'ler olmuştur. Fisagor öğretisi Kosmos'u Armonik yani Ahenk'li bir bütün olarak kavrar. Bu Evren Ahenğinin temelinde aritmetiğin SAYI'sı bulunur. Evrene hâkim olan ve Evren Ahenğini yaratan şey SAYI'dır, sayılar arası tenasüptür. Bunun zorunlu olan sonucu da şudur: 'Evreni bilmek demek, onun dayandığı sayı ve sayı münasebetlerini ve onların Ahenğini bilmek demektir.»

Bütün bu sıraladıklarımın da anlaşılacağı vechile Antik Çağ fel-

sufesini takip eden San'at felsefesinin erken dönemlerinde, AHENK ile Sayı ve Tenasüp arasında, belirli bir ilgi düşünülmüş idi.

Yaşlılık çağında güzeli matematiksel bir kuramla belirtmeğe girişen EFLÂTUN, Fisagorasçılığın etki çerçevesine girdiği çağda da gerek Kosmos'u gerekse Kosmos içindeki varlıkları bir ARMONİ, bir AHENK, bir orantı içinde görmeğe başlar. Fisagorasçı kavramdan hareket ederek ve Hedoinizm'i de araya koyarak şöyle bir tanıma varır: «Haz Ahenktir. Ahengin bozulduğu yerde ACI ortaya çıkar. O halde AHENK Haz'ı, Ahenksizlik te Acı'yı meydana getirir.»

Fisagorasçı anlayış, güzelliği sayı ve sayıların tenasübünden doğan matematiksel bir düzen şeklinde ifade eder. Bu düzen ise Armoni yani AHENK'tir.

«Ahengin yarattığı güzellik, orantıdan, doğru orantıdan başka bir şey değildir.» Bu belirleme, Fisagorasçılığın etkisi altında Eflâtunun ulaşmış olduğu son noktadır.

(Hür Masonun Aritmetiği şöyle ifade edilebilir: «EVREN BİR SAYI AHENGİDİR.»)

Evrensel dengenin, yani uyumun, Ahengin sırrı, bilgiye ve felsefenin ilâhî güzelliklerle parıldadığına inanmaktır. Evrenin Ahenkli dengesi, ilâhî AKIL ve HİKMET ile ilâhî GÜÇ arasındaki dengenin bir parçasıdır.

İhtiyaç ile Hürriyet arasındaki Ahenkli denge, Evrenin Ulu Mimarının herşeye kadir oluşunun etkileri ile insanları serbest iradesi arasındaki Ahengin sonucudur. Aydınlık ile karanlık, iyilikle kötülük Akıl ve Hikmet'le sevgi arasındaki Ahenkli dengenin bir güvencesidir. Sempati ve antipati, çekme ve itme, her biri doğanın bir gücüdür. Ruhlarla dünyalar âleminde biri ötekinin karşılığıdır. Birinin diğerine olan etki ve karşı etkisi AHENK ve HAREKET'i meydana getirir. Bu zıt güçlerin etkisi altında gezegenler eliptik yörüngeleri üzerinde matematik bir hassasiyetle ve Ahenkli hareketleri ile yollarına devam ederler.

Mesleğimizin (Masonluğun) bizlere devamlı olarak öğretmeğe çalıştığı Ahlâk kaideleri ve Erdemlerin rehberliğinde, düzenli bir yaşamın Ahenk ve Güzelliği ortaya çıkar. Düzen ve Ahengin yaratacağı bir HUZUR ise, Fazilet sahibi Masonun davranışlarında en büyük rehber olan ÖLÇÜ'nün ta kendisidir.

İnsanın yapısı tek olarak, bütün olarak mütalea edilse bile, tabiatı çifttir. Yani bir ikilem arzeder. Varlığımızın amacına, bu ikilemin tam bir dengede tutulması sayesinde ulaşabilir ve Ahenkli bir yaşam sahibi olabiliriz. ALLAH'ın ve Evrenin büyük Ahengi gibi, bu çift tabiatımızın Ahenk ve güzelliğe kavuşabilmesi ile yaşamımız bir anlam kazanır ve dolayısıyla başarılı kişiler, Masonlar sayılırız. İnsanoğlunda çift karakterlilik doğal olduğuna göre, AHENK ve AHENKSİZLİK problemi ortaya çıkar. Ahenge ve Ahenksizliğe karşı eğilim nereden gelmektedir? Her kişinin Ahenk ve Ahenksizliğe karşı olan doğal eğilimi, düşünce ve eylemlerin gayritabiî bir durumudur. Doğal-dışı oluşu ise onu güzellikten yoksun kılar.

Hz. İsa'nın (resist not evil) «Şerre karşı direnç gösterme» sözünde, «Ahenksizliğe karşılık vermeyin» mealinde bir imaj (mesaj) saklıdır.

İyilikle, sevecenlikle söylenmiş bir söz veya güzel duygularla girilmiş bir eylem, insanlardan daima bir karşılık görür. Bu karşılık olumludur. Fakat hakaret şeklindeki bir söz, nefretten dolayı gelen bir eylem de insanoğlunda aynı şekilde bir karşılık bir tepki yaratır; fakat, bu maalesef olumsuzdur. Ve böyle Ahenksiz bir olay ve unsurun insanlarda yarattığı bu karşılık, dünyada daha da farklı bir ahenksizlik doğurmuş olur. Ahenksizliğe tepki göstermekle, insan, ahenksizliğin çoğalmasına, daha da artmasına yol açmış olmaktadır. Dünyada şu anda tanık olduğumuz bütün huzursuzluğun ve anlaşmazlığın sebebi acaba nereden kaynaklanmadır?

Anlaşıldığı kadarıyla, bütün bunlar, ahenksizliğin ahenksizlik yarattığı ve ahenksizliğin böylece çoğaldığı sonucunun idrak edilememesi, yani insanoğlunun bu husustaki cahilliğinden kaynaklanmaktadır.

Hz. İsa'nın, biraz önce söylediğim «şerre direnç göstermeyin» sözü, insanın şerre kapılarını açması anlamına gelmez. Bu, sadece, size gösterilen Ahenksizliği o kaynağa iade etmeyin anlamına gelir.

Bir düşünüre göre, Ahenge olan eğilim denizdeki bir kayaya benzetilebilir. Rüzgâr da esse, fırtına da kopsa dalgaların kendisine şiddetle çarpmasına aldırmadan, bu kaya, dimdik ve sapsağlam yerinde durur. Ahenksizlikle savaştığımızda onu artırmış oluruz. Ahenksizliğe karşı savaşmamakla, giderek yayılıp felâkete yol açacak bir ateşi körüklememiş oluruz.

Kuşkusuz, ne kadar bilinçlenirsek, hayatta karşılaşacağımız zorluk-

lar da o nisbette artacaktır. Ancak şunu da idrak etmeliyiz ki bütün bu zorluklar, bahis konusu ahenksizliğin yok edilmesine yardımcı birer unsur oluşturacaktır. Ahenksizliğin olduğu yerde sabır ve metanetimizi kaybetmez ve o kaya gibi yerimizde sağlam kalırsak kuvvet ve cesaretimizi de o kadar artırmış oluruz. Dıştan görüldüğü gibi, böyle bir davranış asla bir yenilgi olarak değerlendirilemez. Aslında sahneden çekilecek olan ahenksizliktir.

Geçen yüzyılın sonunda Hindistan'da dünyaya gelen ve yüzyılımızın başında Birleşik Amerika Devletlerine göç eden Pîr İnayet Han'ın (HAZRAT INAYAT KHAN) 'The Sufi Message' yani Sufi Mesajı isimli eserinin «Tasavvuf Öğretisi» başlıklı 8. cildinde dolaylı olarak AHENK hakkında şöyle bir tanımlamada bulunur: «Güzelliği yaratan Ahenk'tir; yoksa, kendi başına güzellik hiç bir anlam taşımaz. Belirli bir zaman ve mahalde güzel diye adlandırılan bir obje, bir nesne, diğer bir zaman ve mahalde güzel niteliğini taşımayabilir. Aynı tanımlama düşünce, söz ve davranışlar için de geçerlidir. Binaenaleyh, güzelliğin tam bir tanımı yapılmak istenirse buna AHENK diyebiliriz. Meselâ, renklerin terkiibindeki Ahenk, bir tasarımın veya bir çizimin çizimindeki Ahenk, güzel sıfatıyla adlandırdığımız bir unsurdur. Ve Ahenk yaratan bir düşünce, bir duygu, bir eylem, güzellik te yaratır.»

Dünya yaşamının, insanoğlunu sürekli olarak sarsan ve onu ahenksizliğe iten bir etkisi vardır. Yaşantımızda ne kadar bilinçlenir ve hassaslaşırsak bizi ahenksizliğe iten bu ahenksizlik baskısı da o kadar artacaktır. Bu takdirde yaşantımız çekilmez bir hale gelir. Bütün bunlar karşısında, kişi, eğer cesaretini kaybederse, her şeyini yitirmiş olur ve yenilir. Ama, şayet, bütün bunların karşısında artan bu ahenksizliğe rağmen, cesaretini ayakta tutarsa neticede kazançlı çıkacak olan odur.

Acaba, kişinin, kendisinde ahenksizliğe yol açan sebep nedir? Kuşkusuz ki ZAYIFLIK!!! İnsanın kendi içinde Ahenksizliğe yol açan neden ZAYIFLIK, Karakter Zayıflığıdır.

İnsan, sürekli olarak başkalarında kusur arar durur. Küçük bir mevki'de de olsa yüksek bir makamda da bulunsa, bulunduğu her hangi bir yerde ve toplulukta başkalarında kusur bulmakla daima Ahenksizlik yaratır. Ve maalesef, en üzücü husus, bu yersiz ve münasebetsiz davranışının farkında olmayışıdır. Her türlü başarısızlığın ve huzursuzluğun nedeni ahenksizliktir.

Olgun ve Kâmil bir Mason, Ahenkli olmıyan bütün eylemlerden kaçınır. Sabır ve Toleransının kontrolü altında konuşmasının ritmini bozamaz. Tam zamanı gelmeden bir tek kelime dahi sarfetmez. Ya da karşısındakinin sorusu bitmeden cevap vermez. Ortada tartışılacak belirli bir şey yokken çelişkili sözler söylemez. Bunun Ahenksizlik olduğunu düşünür; ve ortada bir tartışma varsa bile bu tartışmayı uyumlu, Ahenkli bir ortama dönüştürmeye çaba sarfeder. Çünkü insanda çelişki yaratan eğilimlerin, yani Ahenksizliğin giderek bir sürü İHTİRAS'a dönüşeceğini bilir.

Günümüzün eğitim çevresinde, verebileceğimiz en önemli ve en yararlı bilgi AHENK DUYGUSU'dur. Çocuklarda Ahengi geliştirmek ve onlara AHENK'in ne olduğunu tanıtmak hususu, sanıldığı kadar, pek te zor değildir.

Bir çok misterlere inisiye olmuş Fisagor bir tanımlamasında «TANRI, tabiatı AHENK olan YÜCE MÜZİKTİR» der.

Kepler'in Tanrıyı tarifi şöyle : «Tanrı en yüce bir AHENK'tir. Zira, o, bizi kendi suretinde yaratmıştır ve bize AHENK duygusunu ve tefekkürünü vermiştir.»

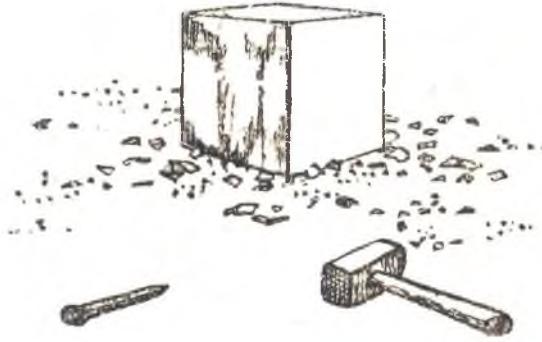
Albert PİKE üstadımız da «Tanrının ADALET'i ve MERHAMETİ denge halinde olup her ikisini de tek ve mükemmel bir AKLI-HİKMET yönettiğinden ortaya çıkan sonuç AHENK'tir.» diye yazar.

Yüzyılımızın meşhur İngiliz filozofu Bertrand RUSSEL: 'Mutluluk Yolu' isimli yapıtında şöyle der: «Mutluluk ruhumuzun şuuraltı, şuurüstü ve şuursuz durumlarının tam bir AHENK içinde bulunmasıdır.» Sevgili Kardeşlerim, dileyelim ki Ev.: U.: M.: 'ı çalışmalarımızın düzenle başlayıp AHENK'le yürümesinde bizlere yardım etsin ve GÜZELLİK İNSANLAR ARASINDA AHENK SAĞLASIN.

Kaynaklar :

1. Hazrat İnyat Khan, Sufi Teaching.
2. Ritüeller.
3. İ. Tunalı, Grek Estetiği.

4. Mimar Sinan, Sayı 47.
5. NUR Locası yayını KARDEŞLİK.
6. A. PİKE, Morals and DOGMA.
7. C. Bergil, Masonun Aritmetiği.
8. Ölçülü Olalım, C. BERGİL.
9. Cemil SENA, Tanrı Anlayışı.
10. Fatma Paksüt, Platon ve sonrası.
11. Clausen, Commentaries.
12. B. RUSSEL - Mutluluk yolu.

Hakikat Nuru Nasıl Aydınlatır ?

Halil İbrahim GÖKTÜRK

Hakikat Nuruna Yaklaşım

Her oturumun başlangıcında mabedimiz müjdeli bir buyrukla açılır: «Hakikat nuru çalışmalarımızı aydınlatıyor; ondan feyzalmaya koşalım...» Sanki bu ses, (duvarlarda yankılanırken), oluşması gözle görülmeyen bir olayın yaklaşan varlığından, bizleri haberdar etmektedir. Hani bazan belirsiz bir perde gözlerimizin önünde kalkar da ansızın bir şeyer sezer gibi oluruz... İşte öylesi bir başka âlemin doğuşuna hazır olmak üzere bu ses bizi uyarmaktadır.

Üstelik aynı çağrı, aklın yolunun Hakikat Nuruyla aydınlandığını bildirir; ki o zaman parçasında öncelikle E.U.M.:’a

yükselerek yücelmeyi öğütler. Yine o süre bir çeşit ibadet süresidir ki kişiyi, tek bir hedefe doğru yöneltmeye ve rakipsiz bir yaklaşıma özen gösterir.

Artık bilinen, belirli dış âlem yoktur. Silinmiştir. O bütün kıyıcı kavgaları, geçiciliğini unuttuğu değişik gürültülü yaşamıyla kalın duvar ve kapıların dışarısında kalmıştır. Ayrıca kişi oğlunun yapı hamurundan kaynaklanan türlü tutkuları, keskin çıkar, mevki ve bencillik kavgalarının hepsi topuyla şimdi uzaklardadır. Ötelerdeki çalkantılı, fâni yeryüzünden ne bir ses, ne de bir nefes gelir aramıza...

Artık burada başlayan kutsal

meslekî çalışmada yoğunlaşmak, yücelerin yücesine doğru bir yerlere varmak gerekir. Dahası karşılıksız sevgi mabedi, kendine özgü atmosferine gömülerek içindekileri kucaklar, dış dünyanın kirinden, pasından arındırır. Varlığın görkemi önünde kendini aramaya, kimliğini saptamaya çalıştırır.

Hakikatın Gerçeği

Acaba hakikat olmasa gerçek olur muydu? Bizler ki yaşadığımız kendi küçük dünyamızda sınırlı ve dar bilinçli yaratıklarız. Ondan böyle çıplak gözle ve insansal algılamalarla öncesiz ve sonsuz hakikat'ın sadece bazı gerçek parçacıklarını hissedebiliyoruz. Nitekim nur ve ziya içinde aydınlanan anlam dünyası ile öteden algılanan veya bilinçle kapsanan nesnel gerçeklerin farklı şeyler olması gerekmez mi? Kendilerini yalnız maddeden, mevkiden, kin ve nefrete tutsaklıktan kurtarabilmiş kişiler yani karşılıksız sevgi sahipleri galiba bu farkın farkındadırlar... Aksi halde mürâiler, yapmacıklar onu çeşitli biçim ve tiplerde taklid edenler değil...

Zira dilimizde büyük ve geniş 'Hakikat ile içiçe geçmiş 'Gerçek' kavramları birbirine karışır. Eldeki sözlükler de onları değişik yorumlarla tanımlar :

Meydan Larousse'da: «Gerçek (reality); Tam anlamıyla var olan, varlığı inkâr olunamayan, bir olgu niteliğiyle mevcut bulunandır.» (verity) Hakikat ise, felsefede doğru olanın niteliğidir... Tasavvufda izlenen üçüncü aşamadır... Hakikat kelimesi bazan 'Gerçeklik' anlamında kullanılır. Hakikat denince bilginin, salt temel bilginin bir özelliğini anlamak gerekir. Bu özelliğin karşısı 'Hata' olur. Başka deyişle yargılarımızın gerçekliğe uygun oluşudur. O, hiç kimsenin kendisini keşfetmesini beklemez. Her teorinin bir hakikat payı vardır.»

Felsefe Sözlüğünde; «Gerçek, nesnel gerçekliği, Hakikat'sa bu nesnel gerçekliğin zihnimizdeki öznel yansısını dile getirir.... Doğruluk mantık kurallarına; Hakikat'sa nesnel gerçekliğe uygunluğu anlatır.» v.s. deniliyor.

İşte böylesi tanımlar, yorumlar Hikmet, hakikat, Hak v.s. olarak gökyüzüne değin uzar giderler...

Hakikat Mabedi

Konuya başka bir açıdan bakılırsa, Hakikat Nuru Ulu Yarıdan'ın kendinden bir nasip olarak benimsenir. Hatta bilinen ırsık, ışın, ışıltı, gibi fiziksel zi-

yalardan farklı görünür, sayılır. Ola ki Yaradan'ın nuru, bütün evreni kaplayan ve kapsayan esîri bir aydınlığın gücü ve kaynağıdır. Onu dıştan çıplak gözle algılamak değil, ancak gönül gözüyle görmek mümkün olabilir. O gönül gözü ki akl-ü hikmet yani hikmetin aklı, anlayışı, bilinci, kavrayışı doğrultusunda seyreder. Eşdeğişle insanın manevi alanında geçerli ruhsal bilinciyle duyulabilen bir iç dünya (iç varlık) görünüşü dile getirmektedir. Bu hal bazan kişide bir tür yaşam felsefesi kimliğine de bürünebilir.

Ne var ki hakikat bilincine ulaşmak hemen ve kolayca oluşuveren bir aşama çizgisi değildir. Hele kural ve ritüellerin ruhsuz, otomatik ezberden tekrarı ve davranışların mekanik, yapmacık uygulanması, kişileri asla söylenen ve özlenen nura götürmez. Öylesi kişilerle yapılan toplantılar belki sadece usulen yapılmış olur. Ama sonuçta külfet ve hüsrân ile dağılırlar.

Oysa o nurun içten, gönülden algılanıp duyulması gerekir. Nasıll ki güzel sanatların bütün dallarında bir estetik obje için salt estetik bir süje gerektiği gibi... Bu gereklilik ancak eğitimle ve ruhun içten şekil alması suretiyle sağlanabilir. Hani bir kelebeğin renkli tozlarla yaradan'dan

boyalı, türlü nakışlı kanatları vardır. Eğer o kanatların renkli tozları hoyrat bir el tarafından dökülürse, arkada gri bir kurtuktan başka bir şey kalmaz!

Evrenin sırlarından yalnız pek azının çözülebildiği söylenir. Ötekiler hâlâ köşelerinde saklıdır... Birer âyet gibi sapmadan uygulanan «Tanrı - Doğa» kanunları, evrende şaşmadan işleyen ahenk ve düzen sonsuz hareket ve uyumun planlanması, yaratılması ve işletilmesi; yeryüzünün geçici konuğu insanoğlunun aklının pek çok ötelere taşmaktadır. İşte bunların bir bölümü bile bizleri Yücelerin Yücesine, öncesiz ve sonrasız bir varlığa götürmeye yeterlidir... Tabiidir ki algılanabilirse...

Sonuç

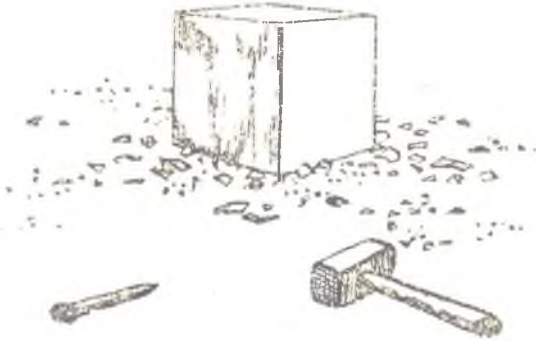
Toplumda türlü tutkular, çeşitli kişilikler ortamında, kendi özgür hayatını yaşamak ve mutluluğu yakalamaya çalışmak bir sanattır. Buna ulaşmak emek, çile ve beceri isteyen bir yaşam felsefesi ile, onun uygulanmasına bağlıdır. Gücünü ve zaafalarını bilen kişi, akıl ve bilim yardımıyla gereksiz tutkulardan, bencillikten arınmayı ve kısaca günahsız yaşamayı amaçlarsa, Çirkin'den, Kötü'den, ve Yanlış'dan sakınmayı ilke edinmiş demektir.

Gönül diler ki karşılıksız insan
ve doğa sevgisine benzeyen
Hakikat Nurundan onu isteyen-

leri, E.U.M. gönüllerince nasib-
edâr kılsın...

Kaynaklar :

- Meydan Larousse.
- Felsefolar Ansiklopedisi: Cemil Sena.
- Felsefe Sözlüğü : Orhan Hançertioğlu.
- Mimar Sinan Külliyesi,

LOCALARDAN HABERLER

- * AKIL ve HİKMET L.:'sı (Matrikül 80) numara ile BOĞAZİÇİ L.:'sı (Matrikül 81) numara ile 30 eylül 1988 cuma günü çalışmaya başlayacaktır. Başarılı olmasını dileriz.
- * İzmir'de KARŞIYAKA ve Ankara'da ÜÇNUR isimli birer L.'. kurmak için başvuruldu. Tüzük gereği isimleri BÜ.:. Kurul tarafından tasvib edildi, kuruluş çalışmaları sürdürülmektedir.
- * Finlandiya BÜ.:. L.:'sının yıllık konvanı 11 Eylül 1988 tarihinde Helsinki'de yapılacaktır. Dimitri ATANASOF K.:'miz dostluk kefilisi olarak Türkiye BÜ.:. L.:'sını temsilen bu toplantıya katılacaktır.
- * 1989 yılında Avusturalya'da çalışan Viktorya BÜ.:. L.:'sının 100. kuruluş yıldönümü kutlanacaktır. Bu toplantıya katılmak isteyen K.:'miz için seyahat organizasyonu yapılmaktadır.
- * Berlin BÜ.:. L.:'sının 1989 yılında 250. kuruluş yıldönümü kutlanacaktır.
- * İsviçre Localarında çalışmakta olan bir grup, İstanbul'a gelerek buradaki bir çalışmaya katılmak istemektedirler.

Localarda Verilen Konferanslar

İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	Haluk Tezonar	Çağlar İçinde İnsan Konulu Heykel ve M.: 'luk	30.5.1988
	Abdurrahman Erginsoy	Rit Ritüel ve Sembolizma	13.6.1988
Kültür	Yavuz Güntekin	Ahlak Üzerine Düşünceler	27.5.1988
Kardeşlik	Kemal Türen	Kardeş Sevgisi	2.6.1988
Hürriyet	Kâmil Günel	Ahlak ve Masonluk	31.5.1988
Sevgi	Taner Vidinligil	Vasiyetname	6.6.1988
Fazilet	Günay Ezer	Altın Sayı	24.5.1988
S. Dostlar	Atalay Tarlabası	Anılar	2.6.1988
Devrim	Fahir Teczan	İnsan Olmak	15.6.1988
Pınar	E. Çavuşoğlu O. Bıyıkoğlu	M.: 'lik Tarihe Bakış	31.5.1988
Üçışık	Bülent İskır	Tarih Boyunca Sihir	23.5.1988
	Teoman Sukuti	Bir Harici	6.6.1988
Özlem	Murat Eric	Ölümsüzlüğün 400 Yılında Büyük Ustayı Anarken	30.5.1988
Başak	Sırrı Kiper	Güzellik	26.5.1988
Burç	Namık Omağ	M.: 'lukta Hürriyet	6.6.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Meőale	Faruk Aytekin	Masonik Açıdan Miras	25.5.1988
	Erhan Eran	Mimar Sinan Üzerine Çeőitlendeler	8.6.1988
Anadolu	Raşid Temel	Üs.. Muh.. Yetki ve Fonksiyonlar L.. Üyelerinin Görev ve İmtiyazları	28.6.1988
Sezgi	Yunus Barhan Süreyya Öney	Ay, Uzay ve Masonluk	24.5.1988
ANKARA			
Uyanıő	Fuat Tuygan	Uyanıő Mu.. L..nın Kuruluşu	10.5.1988
Bilgi	Őuayip Balta	Tabiatı Koruma ve Çevre Kirliliği	15.6.1988
Barış	Ceyhun Ergüven	«Jean Jacques ROUSSEAU» Konuşmacı	30.5.1988
Dikmen	Doğan Poyraz	Türk Hür Masonluğunun Yazılı Olmayan Prensipleri	16.6.1988
Yıldız	Hasan Arbak	Yedinci Gül	26.5.1988
	Sami Bocutoğlu	Masonluk ve Bektaőilikte Törenler	9.6.1988
Üçgül	R. Yüksel Altuğ	AET ve TÜRKİYE	25.5.1988
	Bülent Özenen	Ma..lukta Yazılı Olmayan İlkeler	22.6.1988
Ahiler	Nevzat Arseven	Çalışmalar ve Eğitim Açısından Türkiye'deki ve Almanya'daki Locaların Kıyaslanması	14.4.1988
	İlker Hoccoğlu	Gün Ortası ve Gece Yarısı	12.5.1988
Cağ	Aydın Barlas	M..lik Otokritik	6.6.1988
	Nadir Elibol	Nefret	6.6.1988
Eşitlik	Mustafa Gürtin	Mabedi Kim İnőaa Ediyor	7.6.1988
Ankara	Servet Eyüpgiller	M..sır	4.3.1988
Yunus Emre	Adnan Balkanlı	Türk Masonluğunun Geçirdiği Evreler	15.6.1988
Atanur	Bülent Saldamlı	Taassup ve Boş İnançların Karşısında Masonluk	4.5.1988
Erdem	Hasan Köni	I. Dünya Savaőında İngilizlerin Ma..luk Konusundaki Propoganda ve Tutumları	24.5.1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Erdem	Ruhi Altınörs	Tekrisin Anlamı	7.6.1988
Doğan Güneő	Eren Önat	Masonik Teőkilat	16.3.1988
	Rahmi Tuncalp	Üs.: Muh.:	2.3.1988
Tolerans	Ferdi Özmen	İntizam ve Masonik Örgütlenme	25.5.1988
Çukurova	Gülhan Slem	Masonluk ve İtidal	25.6.1988

İZMİR

İzmir	Murat Duyal	Taş	5.5.1988
	Haldun Çatıkkaő	Hırs ve Başarı	5.5.1988
	Erdoğan Mamaoğlu	Cesaret ve Masonluk	30.6.1988
Gönül	Necdet Egeran	M.: 'lukta Hakikatın Aranması	26.5.1988
Eylem	Güven Zeyrek	Estetik Varlık, Alan Kavramı ve M.: 'luk	20.6.1988
Ege	Tomris Kabakçı	Beőeri İliőkiler	28.5.1988
	Enver Arpaç	Nur Meőalesi	9.6.1988
	Orhan Tanç	Mason ve Eş	9.6.1988
	Yusuf Aydın Ay	Gönye ve Pergel	23.6.1988

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRAK EDEN LOCALAR

VADİSİ	LOCA	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	SEVGİ	7.7.1948
»	HÜRRİYET	23.8.1948
»	HUMANİTAS	6.9.1961
	İREM	13.6.1975
ANKARA	UYANIŐ	12.7.1948
»	ÇAĞ	10.6.1969
»	EŞİTLİK	9.6.1972
»	DENGE	15.6.1986
İZMİR	PROMETHEE	9.6.1952

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ ve TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB. MAŞ. TARİHİ
Kâmil Argut	Selânik 1905	18.11.1971	Ükü	19.5.1988
Ö. Muhip Burteçene	İst. 1922	31.5.1965	İdeal	29.5.1988
İbrahim Telimen	Selânik 1909	19.11.1952	Pınar	27.5.1988
Ömer Faruk Aral	İst. 1914	10.2.1960	Gönül Mimarları	21.5.1988
Reşat Atabek	İzmir 1911	11.5.1950	Kardeşlik	5.5.1988
Fahrettin Küçükoğlu	İst. 14.3.1935	17.10.1983	Üçışık	11.5.1988
Ümit Gökçe	Konya 1926	28.6.1977	Pınar	18.6.1988

EBD. MAŞ. 'a intikal eden KK.'mize E.U.M.'dan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün KK.'mize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

Q. C. CORRESPONDENCE CIRCLE LTD.

in association with

QUATUOR CORONATI LODGE NO. 2076

THE PREMIER LODGE OF MASONIC RESEARCH

60 GREAT QUEEN STREET LONDON WC2B 5BA ENGLAND

FOR DETAILS CONTACT
THE LOCAL SECRETARY FOR TURKEY

CELİL LAYIKTEZ
P.K. 18 YENİKÖY — İSTANBUL

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message from the M.W. Grand Master Orhan ALSAC
6. Freemasonry Accused in the
Islamic World and Some
Truths Beyond It Naki Cevat AKKERMAN
18. Halil Hamid Pasha, Grand Vizir Suha UMUR
22. The History of Freemasonry
in Latin America Mehmet Fuat AKEV
41. A Reminiscence about Turkish
Freemasonry Fuad GÖKSEL
45. The İhvan - Üs Sefa Society
in the Xth Century Emin Esat KADASTER
49. Death Is Not the End for Us Nail GÜRELİ
52. Masonry and Music Faruk ERENGÜL
57. Phoenix Lodge of Research, Nr. 30 Celil LAYIKTEZ
61. What Are Landmarks Raşid TEMEL
67. The Future of Freemasonry Nezh RONA
71. Harmony Cahit BERGİL
78. How Does Truth Enlighten? Halil İbrahim GÖKTÜRK
85. In Memoriam Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1988

NO : 69

